

Nr 65.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, m. m.

Genom en den 7 maj 1937 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 310, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) L a g om förvaring och internering i säkerhetsanstalt.

Härigenom förordnas som följer:

Om förvaring av vissa abnorma förbrytare.

1 §.

Prövas någon vid brotts begående hava varit och fortfarande vara av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, må domstolen i stället för straff ådöma förvaring i säkerhetsanstalt, därest

1. den brottslige på grund av sin sinnesbeskaffenhet måste antagas vara oemottaglig eller föga mottaglig för straff; och

2. han med hänsyn till den ådagalagda brottsligheten samt på grund av i målet förebragt utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom; samt

3. å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem enligt lag kan följa straffarbete eller, i fråga om sedlighetsbrott, straffarbete eller fängelse.

2 §.

Har någon, som genom villkorlig dom fått anstånd med straffarbete eller med fängelse ådömt för sedlighetsbrott, efter domens meddelande men före prövotidens slut gjort sig skyldig till nytt brott, som icke är av beskaffenhet som i 1 § 3. sägs, eller till uppförande på grund varav anståndet må förklaras förverkat; prövas han vara av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, och kan det antagas att han vid begående av det brott för vilket han erhållit villkorlig dom varit av enahanda sinnesbeskaffenhet, må domstolen, under de förutsättningar som i 1 § 1. och 2. angivas, i stället

för att förklara anståndet förverkat och, där han begått nytt brott, jämväl i stället för att ådöma straff härför, döma till förvaring i säkerhetsanstalt.

3 §.

Finnes någon, som undergår straffarbete eller för sedlighetsbrott ådömt fängelse eller för brott som avses i 1 § 3. undergår ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, vara av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, och måste det på grund härav och med hänsyn till omständigheterna i övrigt antagas att han efter frigivningen skall bliva vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, må domstol i den ordning i 6 § andra och tredje styckena sägs döma till förvaring i säkerhetsanstalt att träda i stället för vad av straffet eller tvångsuppfostran återstår.

Om internering av återfallsförbrytare.

4 §.

Begår någon för brott dömd ånyo brott, må domstolen för det återfall i stället för straff ådöma internering i säkerhetsanstalt, därest den brottslige

1. efter det han dömts till straffarbete eller förvaring, för återfall i brott ånyo dömts till sådan påföljd genom dom som är lagakraftvunnen;

2. undergått straffarbete eller förvaring i sammanlagt minst fyra år;

3. därefter, antingen medan han undergår straffarbete eller inom fem år från det han senast lösgavs från sådant straff eller ock, beträffande den som varit förvarad eller internerad, inom tio år från det han utskrevs, ånyo begår brott samt å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem enligt lag kan följa straffarbete; samt

4. på grund av utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och övriga i målet upplysta förhållanden måste antagas icke komma att låta sig rätta genom straff samt är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

Prövas tilltalad vid gärningens begående hava varit av sinnesbeskaffenhet, varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, skall vad i denna lag om internering stadgas icke äga tillämpning. Lag samma vare, där någon förskyller straffarbete på livstid, och skall i sådant fall ådömd internering vara förfallen.

Gemensamma bestämmelser.

5 §.

Frågor enligt denna lag skola, i de fall nedan angivas, behandlas av en nämnd bestående av fem ledamöter (interneringsnämnden). Chefen för fångvårdsstyrelsen är självskriven ledamot av nämnden. Övriga ledamöter jämte en eller flera suppleanter för en var av ledamöterna utser Konungen för en tid av fem kalenderår eller, vid komplettering av nämnden, för återstående tid av löpande period.

Av de särskilt utsedda ledamöterna skall en vara eller hava varit innehavare av domarämbete samt en vara i sinnessjukvård erfaren läkare. Suppleant för särskilt utsedd ledamot skall uppfylla för ledamoten stadgade behörighetsvillkor. Suppleanten för chefen för fångvårdsstyrelsen skall äga erfarenhet i fångvårdsärenden.

Till ordförande i nämnden förordnar Konungen ledamot, som är eller varit innehavare av domarämbete. Vid förfall för ordföranden tjänstgör i hans ställe av Konungen därtill utsedd ledamot eller suppleant, som kunnat förordnas till ordförande.

Har ledamot ej förut avlagt domared, skall han gå sådan ed innan han tager säte i nämnden.

Beträffande beslut av nämnden skall vad angående omröstning till dom är i lag stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Mot ledamot gälla samma jäv som i fråga om domare.

Mot beslut som av nämnden eller dess ordförande meddelas enligt denna lag må talan ej föras.

Närmare föreskrifter angående nämndens verksamhet utfärdar Konungen.

6 §.

Innan, enligt 1, 2 eller 4 §, till förvaring eller internering dömes, skall domstolen inhämta yttrande från nämnden huruvida sådan åtgärd bör vidtagas. Sedan nämnden från domstolen mottagit protokoll och övriga handlingar i målet, åligger nämnden att, så snart ske kan, till domstolen avgiva det begärda yttrandet. Prövar nämnden den ifrågasatta åtgärden icke böra äga rum, vare frågan därom förfallen.

Finner fångvårdsstyrelsen anledning förekomma att enligt vad i 3 § sägs någon som undergår straff underkastas förvaring, skall styrelsen inhämta nämndens yttrande i frågan. Tillstyrker nämnden förvaring, skall styrelsen hänskjuta frågan till justitiekanslern, som prövar huruvida talan om ådömande av förvaring skall väckas. Beträffande den som undergår tvångsuppfostran skall vad här i fråga om fångvårdsstyrelsen stadgats gälla styrelsen för uppfostringsanstalten.

Talan enligt andra stycket föres vid den domstol som först avgjort det mål vari dömts till straff eller tvångsuppfostran. Vid domstolen skall den tilltalade muntligen höras, och gälle om hans rätt till biträde för sin talans förberedande och utförande vad i lagen angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad är stadgat, dock att biträdet tillerkänd ersättning alltid skall stanna å statsverket. Beträffande den tilltalade skall i tillämpliga delar gälla vad i 27 och 30 kap. rättegångsbalken, 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk samt 11 och 12 kap. lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes finnes stadgat angående part som hålles häktad.

Beslut om förvaring, som i andra och tredje styckena avses, skall verkställas utan hinder av att det ej äger laga kraft.

7 §.

När, i annat fall än i 3 § sägs, till förvaring eller internering dömes, skall domstolen med hänsyn till brottets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt bestämma viss minsta tid, före vars utgång den dömde icke må utskrivras. Minsta tid må bestämmas för förvaring till lägst ett och högst tolv år samt för internering till lägst fem och högst femton år.

För förvaring enligt 3 § vare minsta tid ett år. Där förvaringen trätt i stället för straffarbete eller fängelse och mer än ett år återstår av strafftiden, må dock utskrivning icke äga rum före nämnda tids utgång.

Vid beräkning av minsta tid skola tillämpas de grunder, som gälla för beräkning av strafftid; dock skall vid förvaring enligt 3 § denna tid räknas från den dag, då utslaget ankommer till den myndighet som har att förordna om verkställigheten, och må i övriga fall tiden ej räknas från tidigare dag än den, då beslutet om förvaring eller internering vunnit laga kraft.

8 §.

Säkerhetsanstalt enligt denna lag är anstalt eller anstaltsavdelning, som av Konungen anvisats för sådant ändamål.

9 §.

Utskrivning från förvaring eller internering är antingen villkorlig (utskrivning på prov) eller slutlig.

Ej må någon utskrivras så länge han är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. Sedan minsta tiden gått till ända, må dock den som befinnes lida av varaktig sinnessjukdom oavsett sin vådlighet slutligt utskrivras för att intagas å sinnessjukhus.

Om utskrivning beslutar nämnden.

10 §.

Före utgången av den för förvaringen eller interneringen gällande minsta tiden skall nämnden, även om framställning ej gjorts, pröva huruvida den förvarade eller internerade må anses kunna utan våda för annans säkerhet till person eller egendom utskrivras. Sker ej utskrivning, skall nämnden minst var tolfte månad ånyo företaga sådan prövning.

Nämnden är icke skyldig att mer än en gång var sjätte månad pröva framställning om utskrivning.

11 §.

Den som utskrivits på prov skall, på sätt särskilt finnes stadgat, stå under tillsyn och därvid vara underkastad av nämnden meddelade eller eljest för honom gällande föreskrifter.

Tillsynen över den på prov utskrivne skall fortfara under minst tre år. Har han under en sammanhängande tid av tre år stått under tillsyn och har han ej därunder dömts att undergå straffarbete eller fängelse, skall nämnden

pröva huruvida tillsynen må upphöra. Finner nämnden så ej böra ske, skall tillsynen fortfara under ytterligare ett år, och må tillsynstiden genom nya beslut av nämnden förlängas med ett år i sänder. Har den på prov utskrivne under en sammanhängande tid av fem år stått under tillsyn utan att dom som ovan sagts mellankommit, skall tillsynen upphöra.

12 §.

Visar den som är utskriven på prov tredska att efterkomma de för honom gällande föreskrifter som avses i 11 §, eller finnes han på grund av sitt uppförande eller eljest vara vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, må nämnden besluta att han skall återhämtas till säkerhetsanstalten. Ej må han på grund av det beslut kvarhållas i anstalten längre tid än ett år.

Finnes skälig anledning antaga att den som återhämtats kan, därest han ånyo utskrives, bliva vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, må tiden för hans kvarhållande i anstalten kunna genom nya beslut av nämnden förlängas med högst ett år i sänder.

Föreligger fråga om återhämtande av den som utskrivits på prov, må nämnden eller dess ordförande förordna, att han skall tagas i förvar till dess nämnden meddelat beslut i ärendet.

13 §.

Ådömes någon, i annat fall än i 3 § sägs, förvaring eller internering sedan han dömts till straff men innan han det till fullo undergått, skall domstolen tillika förordna, att förvaringen eller interneringen skall träda i stället för straffet eller vad därav återstår. Vad sålunda stadgats gäller ock där genom villkorlig dom beviljats anstånd med straffet.

Vid bestämmandet av minsta tiden för förvaringen eller interneringen skall i sådant fall hänsyn tagas jämväl till beskaffenheten av det brott för vilket han blivit dömd till straff.

14 §.

Varder den, som dömts till förvaring eller internering, innan han utskrivits övertygad att hava begått annat brott, skall domstolen förordna att den ådömda förvaringen eller interneringen skall avse jämväl detta brott. Är brottet begånget efter förvaringens eller interneringens början och av grov beskaffenhet, må dock domstolen, om synnerliga skäl därtill äro, efter nämndens hörande ådöma straff för brottet samt förordna, att förvaringen eller interneringen skall avbrytas till dess straffet blivit verkställt.

Vad i första stycket sägs skall ock gälla den som enligt 12 § återhämtats eller enligt 15 § återintagits och som, innan han ånyo utskrivits, övertygas att hava begått annat brott.

Vid förordnande att ådömd förvaring eller internering skall avse annat brott må domstolen, om så med hänsyn till detta brotts beskaffenhet finnes

påkallat, bestämma ny minsta tid för den fortsatta förvaringen eller interneringen.

15 §.

Varder den som är på prov utskrivnen övertygad att hava begått annat brott, må domstolen förordna att den ådömda förvaringen eller interneringen skall träda i stället för straff jämväl för det nya brottet samt att den brottslige skall återintagas i säkerhetsanstalten eller ock, om brottet begåtts före utskrivningen, allenast förordna, att den ådömda förvaringen eller interneringen skall avse jämväl detta brott.

Innan domstolen meddelar förordnande jämlikt första stycket, skall nämndens yttrande inhämtas, och må återintagning ej beslutas, med mindre nämnden tillstyrkt sådan åtgärd. Vid förordnande om återintagning skall ny minsta tid för den fortsatta åtgärden bestämmas. Minsta tiden för internering må i sådant fall kunna bestämmas till lägst två år.

16 §.

Övertygas den, som slutligt utskrivits eller för vilken efter utskrivning på prov tillsynen upphört, att hava före utskrivningen begått annat brott, må domstolen efter nämndens hörande förordna, att den verkställda förvaringen eller interneringen skall avse jämväl detta brott.

17 §.

Förekomma till verkställighet på en gång beslut varigenom någon blivit dömd till förvaring eller internering och beslut varigenom han blivit dömd till straff för brott som begåtts före förvaringens eller interneringens början, skall förvaringen eller interneringen träda i stället för straffet. Finnes, med hänsyn till beskaffenheten av det brott för vilket straff ådömts, ny minsta tid för åtgärden påkallad, må den domstol som först avgjort det mål vari dömts till förvaring eller internering, på framställning av allmän åklagare och sedan den dömde beretts tillfälle att inkomma med yttrande, bestämma sådan tid.

18 §.

Ådömd förvaring eller internering vare förfallen, såframt domen ej börjat verkställas inom femton år från det den vann laga kraft.

19 §.

Vad i lag eller författning finnes stadgat angående särskild verkan för den dömde eller för annan av att någon dömes till straff eller, där skilda verkningar följa av olika straffarter, till straffarbete skall, såframt ej annorlunda stadgas, äga motsvarande tillämpning där förvaring eller internering ådömes; dock att vad nu sägs icke skall gälla då till förvaring dömes enligt 3 §.

I fråga om ådömande av särskilt straff för återfall i brott skall verkställighet av förvaring eller internering som avser ett föregående brott anses lika

med undergående av straff och verkställigheten anses avslutad den dag utskrivning ägde rum.

20 §.

Vad i denna lag finnes stadgat därom att förvaring eller internering må användas i stället för straff eller träda i stället för straff gäller icke förlust av ämbete, tjänst eller annan allmän befattning och ej heller påföljd som avses i 2 kap. 20 § strafflagen eller liknande påföljd som finnes stadgat i annan lag eller författning.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Genom lagen upphävas lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och lagen samma dag om internering av återfallsförbrytare. Dock skall, i mål där fråga är om ansvar allenast för brott begånget före lagens ikraftträdande eller för sådant brott jämte efter lagens ikraftträdande begånget brott för vilket den brottslige finnes ej förskylla högre straff än böter, beträffande förordnande om förvaring eller internering äldre lag tillämpas.

I fråga om verkan av förordnande om förvaring eller internering som meddelats efter äldre lag skall nya lagen äga tillämpning, dock att minsta tiden för förvaringen eller interneringen skall beräknas enligt bestämmelserna i äldre lag.

Förvaring varom i 3 § stadgas må beslutas utan hinder av att den brottslige undergår straff eller tvångsuppfostran för brott begånget före nya lagens ikraftträdande.

2) L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 22 april 1927 (nr 109) om verkställighet av förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare samt av internering av återfallsförbrytare.

Härigenom förordnas, att överskriften till lagen den 22 april 1927 om verkställighet av förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare samt av internering av återfallsförbrytare skall lyda som nedan sägs samt att 1, 3 och 4 §§¹ av lagen skola hava följande lydelse:

Lag om verkställighet av förvaring och internering i säkerhetsanstalt.

1 §.

Den som undergår förvaring eller internering i säkerhetsanstalt skall sys-selsättas med arbete, som, i den mån så lämpligen kan ske, bör innefatta övning i sådan färdighet, varigenom utsikterna underlättas för honom att, om han utskrivs, kunna försörja sig.

¹ Senaste lydelse av 4 § se SFS 1937:177.

3 §.

Omedelbart efter intagandet i säkerhetsanstalt skall den förvarade eller internerade hållas i enrum under erforderlig observationstid, dock högst tre månader. Efter utgången av denna tid må han mot sin vilja ej hållas i enrum, där sådant ej påkallas av hänsyn till hans behandling eller fara för ordningen eller säkerheten inom anstalten.

4 §.

Angående rätt att mottaga besök och att mottaga eller avsända meddelanden skall i tillämpliga delar gälla vad om fängelsefånge stadgas; dock må under den i 3 § omförmälda observationstiden göras de inskränkningar i nämnda rätt, som påkallas av hänsyn till observationen.

Vad i lagen angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff finnes stadgat om tillstånd för fånge att besöka närstående under dennes sjukdom eller att bevista närståendes begravning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den förvarade eller internerade.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

3) L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 22 april 1927 (nr 110) om tillsyn över dem, som utskrivits på prov från vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare eller från interneringsanstalt för återfallsförbrytare.

Härigenom förordnas, att överskriften till lagen den 22 april 1927 om tillsyn över dem, som utskrivits på prov från vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare eller från interneringsanstalt för återfallsförbrytare, skall lyda som nedan sägs samt att 1, 3 och 6 §§ av lagen skola hava följande lydelse:

Lag om tillsyn över dem, som utskrivits på prov från förvaring eller internering i säkerhetsanstalt.

1 §.

Då någon enligt lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt utskrivs på prov, skall interneringsnämnden, med iakttagande att onödigt lidande ej därigenom förorsakas den utskrivne, meddela sådana föreskrifter för denne och förordna om sådan tillsyn över honom, att han såvitt möjligt avhålls från att ånyo begå brott.

I den mån — — — ändrade bestämmelser.

3 §.

För en var, som vid utskrivning ställes under tillsyn, skall nämnden förordna tillsyningsman. Finnes ej annan person vara därtill lämplig och vilig, äro på landet landsfiskal samt i stad polismästare och stadsfiskal pliktiga att mottaga sådant förordnande.

6 §.

Uppehåller sig — — — äger vistas.

Visar sig — — — hos länsstyrelsen.

Besluter länsstyrelsen att taga den utskrivne i förvar, skall nämnden omedelbart underrättas härom och åtgärden äga bestånd, till dess nämnden bestämt, huruvida den utskrivne skall återhämtas till säkerhetsanstalten.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

4) L a g

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Häri genom förordnas, dels att till 4 kap. strafflagen skall fogas en ny paragraf av nedan angiven lydelse och dels att 5 kap. 6 § och 16 kap. 3 § strafflagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

4 KAP.

16 §.

I vissa fall, då någon för brott dömd ånyo begår brott, må i stället för straff användas internering i säkerhetsanstalt. Därom stadgas i särskild lag.

5 KAP.

6 §.

Prövas någon, som brottslig gärning begått, därvid hava av kropps- eller sinnessjukdom, ålderdomssvaghet eller annan, utan egen skuld, iråkad förvirring saknat förståndets fulla bruk, ehuru han ej kan för strafflös anses efter 5 §; då må, efter omständigheterna, straffet nedsättas under vad i allmänhet å gärningen följa bort. I vissa fall må, enligt vad därom är särskilt stadgat, i stället för straff användas förvaring i säkerhetsanstalt.

16 KAP.

3 §.

Blev den — — — eller böter. Blev den tilltalade dömd till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, och blev förvaringen eller interneringen till

¹ Senaste lydelse se SFS 1921:288, jfr beträffande 16 kap. 3 § SFS 1936:244.

fullo eller till någon del verkställd, skall till straffarbete från och med två till och med tio år dömas.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

5) L a g

om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 26 mars 1909 (nr 16 s. 1) angående verkställighet i vissa fall av straff, ådömt genom icke laga kraft ägande utslag.

Härigenom förordnas, att 1 och 6 §§ lagen den 26 mars 1909 angående verkställighet i vissa fall av straff, ådömt genom icke laga kraft ägande utslag,¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

1 §.

Har den — — —målsägandes besvär.

Är målet, i vad den dömde rör, av domstolen underställt högre rätts prövning eller är straffdomen villkorlig, äge vad nu är sagt ej tillämpning. Lag samma vare, där, på sätt i lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt stadgas, yttrande i målet inhämtats från interneringsnämnden och nämnden funnit den tilltalade böra i stället för straff ådömas förvaring eller internering i säkerhetsanstalt.

6 §.

Varder straff — — — laga kraft.

Har jämlikt lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt överrätt i stället för straff ådömt förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, skall ock, där straffet börjat verkställas, bestraffningen fortgå enligt underrettens utslag, till dess överrettens beslut vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

6) L a g

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 22 juni 1906 (nr 51 s. 9) angående villkorlig frigivning.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 22 juni 1906 angående villkorlig frigivning² skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

¹ Senaste lydelse se SFS 1927: 112.

² Senaste lydelse se SFS 1927: 111.

1 §.

Har den — — — lag sägs.

Har förvaring eller internering i säkerhetsanstalt avbrutits för verkställighet av frihetsstraff, vare å det straff bestämmelserna i denna lag ej tillämpliga.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

7) L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.

Härigenom förordnas, att 1 §, 2 § 3 mom., 5 och 7 §§ samt 8 § 1 mom. lagen den 17 oktober 1900 om straffregister¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

1 §.

Hos fängvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter som i denna lag stadgas, angående dem som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller för snatteri till böter eller med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen till böter för brott, varå enligt lag kan följa straffarbete, eller med tillämpning av 6 § samma kapitel till böter, eller

2. erhållit villkorlig straffdom, eller

3. blivit dömda till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, eller

4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, eller

5. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller

6. blivit dömda till tvångsarbete.

2 §.

3 mom. Har förordnande meddelats att ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran eller förvaring eller internering i säkerhetsanstalt skall träda i stället för annan påföljd eller avse jämväl annat brott än det för vilket till ungdomsfängelse, tvångsuppfostran, förvaring eller internering blivit dömt, skall uppgift därom lämnas till registret från den domstol eller myndighet som meddelat förordnandet.

5 §.

Då någon — — — i registret.

Fängvårdsstyrelsen skall — — — strafftidens längd.

¹ Senaste lydelse se beträffande 1 §, 2 § 3 mom., 5 och 7 §§ SFS 1937: 174 samt beträffande 8 § 1 mom. SFS 1936: 248.

Befälhavare, som — — — därstädes avlidit.

Då någon — — — till registret.

Där någon, som intagits till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, därifrån slutligt eller på prov utskrivs eller, där någon, som utskrivits på prov, återhämtas till anstalten, eller där förvarad eller internerad avlider i anstalten, skall anstaltens föreståndare därom lämna uppgift till registret. Då för någon, som på prov utskrivits från förvaring eller internering, tillsynen upphör, åligger det interneringsnämnden att därom göra anmälan till registret.

Har någon, om vars frigivning eller utskrivning från annan anstalt än säkerhetsanstalt anteckning skall göras eller uppgift lämnas enligt denna paragraf, under vistelsen å anstalten av dess läkare funnits lida av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, skall upplysning därom meddelas i anteckningen eller uppgiften.

7 §.

Straffuppgift skall avskiljas ur registret,

därest den person uppgiften avser, enligt vunnin upplysning, genom högre rätts laga kraftägande dom blivit befriad från ansvar, utan att sådant fall är för handen, som i 1 § 5 punkten sägs, eller från tvångsarbete, eller ock genom dylik dom, som ej är villkorlig, ansedd skyldig allenast till annat ansvar, än i 1, 3 eller 4 punkten av samma paragraf avses;

då han avlidit medan han var intagen i allmän straffanstalt, eller ock genom uppgift, varom förmäles i 5 § tredje, fjärde eller femte stycket, eller annorledes vunnits tillförlitlig upplysning att han avlidit; samt

då nittio år förflutit från hans uppgivna födelseår.

8 §.

1 mom. Fullständigt utdrag av registret skall meddelas, då framställning därom göres av domstol, Konungens befallningshavande eller allmän åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av interneringsnämnden eller då sådan framställning göres av riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman. Till annan myndighet än nu är sagt, så ock till enskild vars rätt må vara beroende på annan upplysning ur registret än som framgår av i 2 mom. omförmält registerutdrag, skall fullständigt registerutdrag lämnas, där Konungen för särskilt fall därtill givit tillstånd.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

8) Lag

om ändrad lydelse av 11 kap. 11 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 11 § giftermålsbalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

11 §.

Varder ena maken dömd till straffarbete i tre år eller svårare straff eller till internering i säkerhetsanstalt, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Dömes ena maken till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till förvaring i säkerhetsanstalt eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömda låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, om ena maken varder av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken på den grund vill skiljas.

För straffdom — — — samtyckt därtill.

Vill make — — — sin talan.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

9) Lag

om ändrad lydelse av 27 kap. 15 § och 30 kap. 6 § 1 mom. rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 27 kap. 15 § och 30 kap. 6 § 1 mom. rättegångsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

27 KAP.

15 §.

Finner i besvärsmål hovrätten nödigt att, till vinnande av utredning i målet, muntligt förhör med parterna hålles, äge hovrätten anställa sådant förhör eller, då särskilda skäl därtill föranleda, uppdraga åt underrätt att hålla förhöret. Har klagande, som dömts till straffarbete i minst sex månader, fängelse i minst ett år eller avsättning eller som dömts till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, i besvärsskriften eller, om hovrätten förordnat om vederpartens hörande över besvären, inom den för förklaringsavgivande föreskrivna tid begärt att bliva personligen hörd inför hovrätten, skall

¹ Senaste lydelse se beträffande 27 kap. 15 § SFS 1936:219 och beträffande 30 kap. 6 § 1 mom. SFS 1933:178, jfr i fråga om sistnämnda lagrum SFS 1934:16.

ock muntligt förhör äga rum, där ej särskilda skäl däremot äro. Har klagandens vederpart underlåtit att avgiva förklaring, varde han ändå till förhöret kallad, där så kan ske.

Avses med — — — prövas nödiga.

Ej må, efter besvär av allmän åklagare eller målsägande, ändring göras i underrättens utslag i fråga om straff, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller tvångsuppfostran utan att tilltalad, som före förklaringstidens utgång framställt begäran att bliva personligen hörd inför hovrätten, beretts tillfälle att komma tillstädes vid muntligt förhör. Vad nu är sagt gälle dock ej, där hovrätten ådömer allenast böter, eller den tilltalades närvaro vid muntligt förhör uppenbarligen är utan betydelse för målets avgörande, ej heller där vetskap saknas var den tilltalade uppehåller sig, eller det upplyses att han vistas å utrikes ort.

30 KAP.

6 §.

1 mom. I brottmål, som fullföljts i hovrätt eller blivit dess prövning underställt, må ej ändring i hovrättens slutliga utslag sökas:

av målsägande, med mindre hans talan avsett ansvar för brott, varå straffarbete eller avsättning efter lag kan följa;

av tilltalad, med mindre han blivit sakfälld för sådant brott eller för annat brott dömts till förvaring i säkerhetsanstalt eller till tvångsuppfostran, ungdomsfängelse, fängelse, mistning av befattning på viss tid, dagsböter ej under sextio eller böter omedelbart i penningar ej under ettusenfemhundra kronor eller ock blivit fälld till vite omedelbart i penningar ej under belopp som nu sagts, eller för honom bestämts ny minsta tid för förvaring eller internering.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

10) L a g

om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

Härigenom förordnas, att 18, 41, 47 och 48 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i lagen skall införas en ny paragraf, betecknad såsom 46 a §, av nedan angivna innehåll:

18 §.

Kan sinnessjuk — — — utom sjukhuset.

Utskrivning enligt första stycket må ej äga rum av den,

¹ Senaste lydelse av 18 § se SFS 1937: 79.

som på grund av sin sinnesbeskaffenhet av domstol förklarats icke kunna fällas till ansvar för begånget brott, eller

som, enligt vad känt är, under inflytande av sinnessjukdom begått mot annans personliga säkerhet riktat brott, vilket icke blivit beivrat, eller

som enligt domstols förordnande intagits i allmän uppfostringsanstalt men överförts till sinnessjukhus och slutligt utskrivits från anstalten, eller

som intagits å sinnessjukhus i samband med frigivning från straffarbete eller fängelse eller utskrivning från förvaring eller internering i säkerhetsanstalt.

Har sinnessjuk, som i andra stycket sägs, utskrivits jämlikt 17 § och varder han ånyo intagen å sinnessjukhus, skall dock brottet icke utgöra hinder för utskrivning enligt första stycket, där ej överinspektören för sinnessjukvården annorledes förordnat.

41 §.

Ej må domstol döma tilltalad till straffarbete i ett år eller däröver för mord eller för mordbrand eller annat eldsåsättande, som icke förövats i uppsåt att bedraga försäkringsgivare eller i annan sådan sviklig avsikt, eller för försök till brott som nu är sagt, eller till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, med mindre läkares utlåtande blivit inhämtat angående hans sinnesbeskaffenhet vid tiden för brottets begående och beträffande frågan huruvida han är i behov av vård å sinnessjukhus.

Där i annat fall domstolen på grund av att den tilltalade tidigare lidit av sinnessjukdom eller eljest finner anledning till antagande, att han vid tiden för brottets begående varit av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 5 eller 6 § strafflagen sägs, må han ej dömas skyldig till brottet utan att läkares utlåtande inhämtats i enahanda hänseenden.

46 a §.

Finner fångvårdsstyrelsen, beträffande någon som undergår straffarbete eller för sedlighetsbrott ådömt fängelse eller som för brott varom förmäles i 1 § 3. lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt undergår ungdomsfängelse, anledning förekomma därtill att han jämlikt 3 § nämnda lag underkastas förvaring, skall styrelsen, innan den vidtager åtgärd som i 6 § andra stycket samma lag avses, inhämta läkares utlåtande angående hans sinnesbeskaffenhet och beträffande frågan huruvida han efter frigivningen kan antagas bliva vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. Lag samma vare, om styrelse för allmän uppfostringsanstalt, i fråga om någon som för brott varom förmäles i 1 § 3. lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt undergår tvångsuppfostran, finner anledning förekomma att han jämlikt 3 § samma lag underkastas förvaring.

Beträffande sådant utlåtande skola bestämmelserna i 42 § i tillämpliga delar lända till efterrättelse, med iakttagande av att vad där stadgas om domstolen eller domaren i stället skall gälla om styrelsen; dock att, om läkare hos styrelsen gjort framställning om förhör, det skall ankomma på styrelsen

att föranstalta om sådant förhör vid lämplig underrätt och på rätten eller domaren att lämna styrelsen meddelande om förhöret och vidtaga de åtgärder som i 42 § andra stycket omförmälas. Ersättningen till den som inkallats till förhöret skall alltid stanna å statsverket. Prövar styrelsen erforderligt att jämväl medicinalstyrelsens utlåtande inhämtas, skola stadgandena i 44 § i vad de avse häktad äga motsvarande tillämpning, med enahanda avvikelser som nyss angående läkares utlåtande sagts.

47 §.

1. Tilltalad, som — — — ansvar fri.
2. Har domstol — — — mom. sägs.
3. Har någon, som enligt vad ovan sagts förvaras å sinnessjukhus eller å sinnessjukavdelning vid fångvården, genom laga kraftägande utslag förklarats på grund av sin sinnesbeskaffenhet från ansvar fri, skall han, om han är intagen å sinnessjukhus, anses vara för vård där intagen samt, om han förvaras å sinnessjukavdelning vid fångvården, för vård där förbliva, intill dess plats å något statens sinnessjukhus kan beredas honom. I senare fallet ankomme det på vederbörande fångvårdsmyndighet att hos medicinalstyrelsen göra framställning om den straffriförklarades intagande å sådant sinnessjukhus. Vid framställningen skola, i huvudskrifter eller bestyrkta avskrifter, fogas å fångvårdsanstalten förvarade handlingar, som angå den straffriförklarade och äro av betydelse för bedömning av hans sinnestillstånd. Medicinalstyrelsen tillkommer därefter att meddela erforderliga föreskrifter om den straffriförklarades intagande å visst sinnessjukhus.

Utan hinder — — — finnes föreskrivet.

Föreligger beträffande någon, som icke är häktad, sådant fall, som avses i 2 mom., åligge det vederbörande länsstyrelse att, om domstolens utslag vinner laga kraft, genast förordna om den straffriförklarades intagande å sinnessjukhus för vård. När sådant förordnande meddelats, skall intagning utan dröjsmål ske å det statens sinnessjukhus, som medicinalstyrelsen, efter anmälan av länsstyrelsen, bestämmer.

4. Har någon, angående vilken utlåtande inforrats jämlikt 46 § eller 46 a §, blivit för undersökning intagen å sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning vid fångvården, må han ej på grund av nämnda lagrum där kvarhållas längre än till dess utlåtandet avgivits.

5. Vad i — — — rannsakingens gång.

48 §.

1. Fånge, som — — — vid fångvården.

Föreligger beträffande — — — nyss nämnts.

Befinnes någon som är intagen i säkerhetsanstalt lida av sinnessjukdom, eller finnes anledning att hos sådan intagen förmoda dylik sjukdom, må vederbörande anstaltsmyndighet draga försorg om hans intagande för vård eller observation å sinnessjukavdelning vid fångvården.

2. Kan sinnessjuk — — — hans sinnestillstånd.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning å sinnessjuk, som skall utskrivnas från säkerhetsanstalt och kan antagas efter utskrivningen vara i behov av vård å sinnessjukhus.

Denna lag träder i kraft, beträffande 47 § 3 mom. den 1 juli 1937 samt i övrigt den dag Konungen förordnar.

Den 20 april 1934 erhöll dåvarande chefen för justitiedepartementet Kungl. Maj:ts bemyndigande att låta verkställa utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden. Bland reformfrågor, som därvid skulle upptagas, nämndes frågan om en reformering av lagarna den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare. Resultatet av den i anledning härav verkställda utredningen framlades i ett den 2 januari 1937 dagtecknat betänkande med förslag till revision av förvarings- och interneringslagarna m. m., avgivet av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga (statens offentl. utredn. 1937: 3).

Över betänkandet infordrades utlåtanden från justitiekanslersämbetet, rikets hovrätter, fångvårdsstyrelsen, interneringsnämnden, medicinalstyrelsen, sinnessjuknämnden, styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Örebro samt Västerbottens län ävensom rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Tillfälle att avgiva yttrande bereddades styrelserna för svenska kriminalistföreningen, föreningen Sveriges häradsövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges landsfogdar, Sveriges advokatsamfund och svenska diakoniss-sällskapet.

Utlåtanden inkommo från nämnda myndigheter och sammanslutningar med undantag av styrelserna för svenska kriminalistföreningen och svenska diakoniss-sällskapet. Vissa länsstyrelser bifogade av dem infordrade yttranden från landsfogdar. De sakkunnigas förslag blev härefter föremål för bearbetning inom justitiedepartementet. I samband därmed och sedan medicinalstyrelsens yttrande i ämnet inhämtats utarbetades även inom departementet förslag om viss ändring i sinnessjuklagen (47 § 3 mom.), avseende jämkning av bestämmelserna i nämnda lag rörande straffrifyrklarades behandling.

Lagrådets yttrande i ärendet har därefter inhämtats.

Förvaring och internering.

Gällande rätt.

Genom lagarna den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare, vilka trädde i kraft den 1 januari 1928, infördes i vår rätt regler om skyddsåtgärder till be-

kämpande av den kroniska brottsligheten. De båda lagarna ha icke efter sin tillkomst undergått annan ändring, än att enligt lagen den 13 mars 1937 angående upphävande av 3 § förvaringslagen — enligt vilket lagrum förordnande om förvaring i regel ej må meddelas för någon som kan insättas i allmän uppfostringsanstalt — nämnda paragraf skall sättas ur kraft den dag Konungen förordnar.

Förordnande om förvaring och om internering meddelas under i lagarna angivna förutsättningar beträffande person, som fälles till straff av viss svårhetsgrad, och innebär att han skall i stället för att undergå straffet intagas till förvaring i särskild vårdanstalt, respektive interneras i interneringsanstalt för återfallsförbrytare.

Lagen om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare har avseende å dem, som prövas vid brotts begående hava varit och fortfarande vara av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, s. k. förminskad tillräknelighet. I fråga om förutsättningarna för förordnande om någons intagande i vårdanstalt skiljer lagen mellan det fall att den tilltalade redan någon gång tidigare har dömts till förvaring och det att så ej är förhållandet. Förordnande om någons intagande i vårdanstalt första gången må ej meddelas, med mindre den tilltalade *dels* på grund av sin sinnesbeskaffenhet måste antagas vara endast i ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan, *dels* med hänsyn till brottets beskaffenhet samt på grund av i målet förebragt utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, *dels ock* dömes till straffarbete i minst två år eller, sedan han till fullo undergått honom för tidigare brott ådömt straffarbete, för därefter begånget brott dömes till straffarbete eller, där båda brotten äro sedlighetsbrott, till straffarbete eller fängelse. I fråga om person, som tidigare varit underkastad förvaring, gäller åter, att om han dömes till straffarbete eller fängelse och förhållandena i övrigt äro sådana som nyss sagts, förordnande kan meddelas om intagning i vårdanstalt.

Enligt lagen om internering av återfallsförbrytare erfordras för förordnande om någons internering första gången, att han, efter det han dömts till straffarbete, för minst tre upprepade återfall i brott ånyo dömts till sådant straff genom domar som äro lagakraftvunna. Vidare skall den tilltalade hava undergått straffarbete sammanlagt minst tio år, varjämte han därefter, medan han undergår straffarbete eller inom fem år från det han för undergående av straffarbete senast var intagen i straffanstalt, skall hava begått brott, för vilket han dömes till straffarbete i minst två år. För förordnande om internering kräves ytterligare, att den tilltalade på grund av utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och övriga i målet upplysta förhållanden måste antagas icke komma att låta sig rätta genom undergående av straff samt är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. Lagen skall emellertid icke äga tillämpning å den, som prövas vid gärningens begående hava varit av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs. Begår den, som en gång internerats, före eller efter ut-

skrivningen ånyo brott, för vilket han dömes till straffarbete i minst ett år, äger domstolen förordna om hans internering på livstid. Har någon att undergå straffarbete på livstid, må internering ej ifrågakomma.

Förordnande om förvaring eller internering meddelas av domstolen under samverkan med en särskild för hela riket gemensam nämnd bestående av fem ledamöter, den s. k. interneringsnämnden.

Förvaring skall pågå minst under så lång tid som den varunder den dömde, såframt förordnande om förvaring ej meddelats, skolat undergå bestraffning. Därjämte gäller, att han ej må utskrivas förr än han undergått förvaring i minst två år. Beträffande internering har det allmänna minimum i lagen bestämts till tio år. Där särskilda skäl äro, må dock utskrivning äga rum efter fem år. Utskrivning må i intet fall äga rum förrän två år utöver den bestämda strafftiden gått till ända. För internering, som icke är livstidsinternering, har vidare uppställts en maximitid av tjugu år. Undantagsvis må denna maximitid överskridas, nämligen därest det synes uppenbart att den internerade fortfarande är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. Även en livstidsinternerad kan utskrivas efter tio år, dock ej förrän han i anstalten tillbragt två år utöver den tid han skolat undergå bestraffning.

Under de första åtta åren efter förvaringslagens ikraftträdande har förordnande om förvaring meddelats i 153 fall. Av de sålunda till förvaring dömda hava 148 varit män och 5 kvinnor. I 83 av de nämnda fallen var förvaringsanledningen helt eller huvudsakligen tjuvnadsbrott, i 19 sedlighetsbrott. Antalet förvarade uppgick den 1 december 1936 till 109. Av dessa voro 93 intagna i den vid centralfängelset i Norrköping anordnade vårdanstalten för förminskat tillräkneliga förbrytare, 9 i kronohäktet i Ystad, 2 i den vid centralfängelset i Växjö anordnade vårdanstalten för förminskat tillräkneliga kvinnliga förbrytare och 5 på grund av senare konstaterad sinnessjukdom i sinnessjukavdelning vid fångvården.

Under nyssnämnda tidsperiod har interneringsbeslut meddelats i 51 fall, samtliga avseende män. I 44 av fallen var interneringsanledningen helt eller huvudsakligen tjuvnadsbrott. Antalet internerade utgjorde den 1 december 1936 41. Av dessa voro 40 intagna i den vid straffängelset i Karlstad anordnade interneringsanstalten för manliga återfallsförbrytare och 1 i sinnessjukavdelning vid fångvården.

Sakkunnigförslaget.

De sakkunniga åsyftade vid utarbetandet av sitt förslag främst en utvidgning av förvarings- och interneringsinstitutens tillämpningsområden. Sakkunnigförslaget innefattade emellertid revision av instituten även i andra avseenden.

Beträffande det klientel, för vilket förvarings- och interneringsinstitutet skulle vara avsedda, föreslogo de sakkunniga vissa ändringar i utvidgande riktning. Enligt sakkunnigförslaget liksom enligt gällande rätt skulle ådö-

mande av förvaring avse personer, som vid begäendet av brott varit och fortfarande voro av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, men till bestämmelsen härom hade fogats ett stadgande att lika med sådan sinnesbeskaffenhet skulle anses sexuell abnormitet, som icke kunde hänföras under nämnda lagrum eller under 5 § i samma kapitel, vilket sistnämnda lagrum avser de på grund av helabnormitet strafflösa. I fråga om interneringsinstitutet föreslogo de sakkunniga upphävande av förbudet att till internering döma tilltalad, som prövades vid gärningens begående ha varit av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs.

Förutsättningarna för ådömande av förvaring voro i sakkunnigförslaget starkt utvidgade. Utan åtskillnad mellan det fall att den tilltalade förut undergått förvaring och det att så icke var förhållandet, föreslogo de sakkunniga, att det för ådömande av förvaring skulle fordras att det brott, för vilket lagföringen skedde, var sådant att därå enligt lag kunde följa straffarbete eller, i fråga om sedlighetsbrott, straffarbete eller fängelse. Att i förslaget ej såsom i nuvarande lag förutsattes att straff av visst slag ådömdes utan blott att å brottet kunde följa visst slags straff, sammanhängde med att enligt de sakkunnigas förslag skyddsåtgärden skulle ådömas direkt utan att först något straff utsattes.

Tillämpningsområdet för förvaring föreslogs vidare av de sakkunniga utsträckt på det sätt, att förvaring i två fall skulle kunna träda i stället för annan genom tidigare dom fastställd ansvarspåföljd, ehuru lagföring icke skedde för något nytt brott som i och för sig kunde föranleda förvaring.

Det ena fallet var det, att någon genom villkorlig dom fått anstånd med straffarbete eller med fängelse ådömt för sedlighetsbrott och att anståndet förverkades. Domstolen hade i sådant fall enligt förslaget möjlighet att låta förvaring träda i stället för det villkorligt ådömda straffet, även om icke anledningen till förverkandet var ett brott — eller icke var ett brott av sådan svårhet att det enligt det föregående kunnat föranleda förordnande om förvaring. För ådömande av förvaring i detta fall gällde de eljest för förvaring uppställda förutsättningarna beträffande straffoemottaglighet och vådlighet, varjämte fordrades att den dömde skulle vara av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs och att det kunde antagas att han vid begäendet av det brott för vilket han erhållit villkorlig dom varit av enahanda sinnesbeskaffenhet.

Det andra åsyftade fall, i vilket enligt sakkunnigförslaget förvaring kunde träda i stället för annan genom tidigare dom fastställd ansvarspåföljd, var det, att någon som underginge straffarbete eller för sedlighetsbrott ådömt fängelse eller som för brott av grov beskaffenhet underginge ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, prövades vara av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs och att det på grund därav och med hänsyn till omständigheterna i övrigt måste antagas att han efter frigivningen skulle bliva vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. I sådant fall finge enligt förslaget domstol ådöma förvaring att träda i stället för vad av straffet eller tvångsuppfostran återstode. Särskilda föreskrifter föreslogs i

syfte att säkerställa, att sådan talan icke anställdes med mindre den var påkallad av förhållandena.

Vad härefter beträffar förutsättningarna för ådömande av internering, in-
nebar sakkunnigförslaget utvidgning av institutets tillämpningsområde fram-
för allt genom att kravet på tidigare straffbelastning föreslogs nedsatt från
fyra till två tidigare domar å straffarbete och från tio till fyra års under-
gången straffarbete. Viss hänsyn togs också till andra ansvarspåföljder än
straffarbete. Lika med dom å straffarbete skulle sålunda gälla dom å för-
varing och lika med undergången straffarbete undergången förvaring. Vid
sidan av regeln, att det aktuella brottet skulle vara förövat medan den brotts-
lige underginge straffarbete eller inom fem år därefter, hade ock, för det fall
att han varit förvarad eller internerad, uppställts den alternativa förutsätt-
ningen att brottet begåtts inom tio år från det han utskrevs. Beträffande det
aktuella brottets svårhet krävdes enligt förslaget blott, att å detsamma kunde
följa straffarbete, en ändring som sammanhänge med att enligt förslaget
internering liksom förvaring skulle ådömas direkt utan att först något straff
utsattes.

I fråga om såväl förvaring som internering innehöll sakkunnigförslaget
nya bestämmelser angående minimitiden för åtgärdens varaktighet. Enligt
förslaget skulle sålunda, fränsett visst undantagsfall, domstolen, när förvaring
å dömdes, med hänsyn till brottets beskaffenhet och graden av den brottsliges
vådlighet bestämma viss minsta tid, lägst ett och högst tolv år, före vars ut-
gång den dömd icke finge utskrivs. Beträffande internering gavs en mot-
svarande föreskrift, enligt vilken minimitiden skulle bestämmas till lägst fem
och högst femton år. Internering på livstid skulle ej längre å dömas. För-
slaget innehöll icke någon bestämmelse om maximitid för internering.

Interneringsnämndens befattning med ärenden om förvaring eller inter-
nering var bibehållen enligt förslaget.

Med avseende å anstaltsorganisationen hade sakkunnigförslaget utformats
på sådant sätt, att enligt detsamma icke i lag gjordes någon åtskillnad med
avseende å anstalt för det ena eller andra slaget skyddsåtgärd. Huru de för-
varade och internerade skulle fördelas på olika tillgängliga anstalter, var enligt
de sakkunniga en fråga, beträffande vilken Kungl. Maj:t med ledning av vård-
och andra lämplighetssynpunkter i administrativ ordning borde ha att medde-
la föreskrifter. De sakkunniga uttryckte förmodan, att det därvidlag kunde
befinnas lämpligt att i överensstämmelse med rådande ordning hålla huvud-
parten av de till förvaring dömda och flertalet av de till internering dömda
åtskilda, men de ansågo icke lämpligt att införa föreskrift därom i lag.
I stället för de nuvarande benämningarna »vårdanstalt för förminskat till-
räkneliga förbrytare» och »interneringsanstalt för återfallsförbrytare» använ-
des i förslaget beteckningen »skyddsanstalt».

I formellt hänseende bibehöll sakkunnigförslaget den nuvarande anord-
ningen med en särskild lag för vartdera av de båda instituten, nämligen en
lag om förvaring av vissa abnorma förbrytare, ersättande den nuvarande la-
gen om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, och en lag om inter-

nering av återfallsförbrytare. Jämte dessa båda lagförslag hade de sakkunniga framlagt förslag till med dem sammanhängande ändringar i andra lagar.

Departementsförslaget.

Det till lagrådet remitterade förslaget överensstämde i huvudsakliga delar med de sakkunnigas ovan återgivna förslag. Bland skiljaktigheterna må nämnas att de av de sakkunniga föreslagna ändringarna beträffande det klientel för vilket förvarings- och interneringsinstitutet skulle vara avsedda icke upptogs i departementsförslaget, att beteckningen »skyddsanstalt» utbyttes mot »säkerhetsanstalt» samt att bestämmelserna om förvaring och om internering sammanarbetades till en »lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt».

Propositionens förslag.

Här må lämnas en översikt över de viktigare delarna av genom propositionen framlagda förslaget, vilket i allt väsentligt överensstämmer med det till lagrådet remitterade förslaget. Till jämförelse återgivas även de för närvarande i varje särskilt avseende gällande bestämmelserna.

Beträffande sättet för ådömande av förvaring eller internering har i propositionen föreslagits en ändring, som övar inflytande på angivandet av förutsättningarna för skyddsåtgärdens ådömande. Enligt de nu gällande lagarna om förvaring och internering förfares när förvaring eller internering ådömes så, att i domen först straff utsättes och därefter förordnas att den dömda skall, i stället för att undergå det sålunda ådömda straffet, intagas till förvaring i särskild vårdanstalt, respektive intagas i interneringsanstalt för återfallsförbrytare. Nu föreslås förvaring och internering skola ådömas direkt utan att först något straff utsättes.

Föredragande *departementschefen* erinrar om att förslaget härvid stode på samma ståndpunkt som den, vilken intagits i 1935 års lag om ungdomsfängelse och i den vid innevarande års riksdag antagna lagen om tvångsuppfostran. Ett skäl för att man i förslaget liksom i de nämnda lagarna övergått till en sådan ordning vore, att det för den dömda, efter vad erfarenheten givit vid handen, ofta tedde sig som en orättvisa, att han kvarhölls i anstalt längre tid än ett i domen utsatt straff skulle ha varit. Men framför allt borde beaktas, att de nu ifrågavarande skyddsåtgärderna rent principiellt borde sidoställas med de vanliga straffen såsom samhällseliga reaktionsformer mot brottsligheten och att de alltså icke borde betraktas såsom ersättning för dessa.

Anmärkas må att *en ledamot av lagrådet* tillstyrkt en sådan omarbetning av förslaget att nuvarande ordning för ådömande av förvaring och internering komme att bibehållas.

I fråga om förutsättningarna för ådömande av förvaring gäller för närvarande att för dömande till förvaring kräves, att den tilltalade på grund av sin sinnesbeskaffenhet måste antagas vara endast i

ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan, att han med hänsyn till brottets beskaffenhet samt på grund av i målet förebragt utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom samt att han dömes till straff av viss svårhetsgrad. I sistnämnda hänseende göres skillnad mellan vissa återfallsförbrytare och andra. Beträffande tilltalad, som till fullo undergått honom för tidigare brott ådömt straffarbete, kräves blott att han för det aktuella brottet dömes till straffarbete; äro båda brotten sedlighetsbrott, erfordras ej högre straff för det aktuella brottet än fängelse. Har den tilltalade förut undergått förvaring, kräves endast, att han för det aktuella brottet dömes till straffarbete eller fängelse. Om åter den tilltalade icke undergått honom för tidigare brott ådömt straffarbete eller förvaring, erfordras, att han för det aktuella brottet dömes till straffarbete i minst två år eller ock till sådant straff på kortare tid eller fängelsestraff, där sålunda ådömt straff jämlikt reglerna om sammanträffande av brott i 4 kap. 9 eller 10 § strafflagen sammanlægges med annat frihetsstraff och det sammanlagda straffet uppgår till straffarbete i minst två år.

Beträffande förutsättningarna med avseende å straffoemottaglighet och vådlighet göras i propositionsförslaget endast vissa smärre jämkningar. För ådömande av förvaring förutsattes sålunda enligt förslaget, att den brottslige på grund av sin sinnesbeskaffenhet måste antagas vara oemottaglig eller föga mottaglig för straff samt att han med hänsyn till den ådagalagda brottsligheten samt på grund av i målet förebragt utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

I fråga om förutsättningen, att viss brottslighet skall vara ådagalagd, innebär förslaget däremot betydande avvikelser från vad nu gäller. Enligt förslaget — vilket på grund av att förvaring enligt detsamma skall ådömas direkt ej kan anknyta förutsättningen till ett utsatt straff — förutsattes för förvaring, att å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem enligt lag kan följa straffarbete eller, i fråga om sedlighetsbrott, straffarbete eller fängelse (1 § 3. i huvudförslaget). Något krav på att den tilltalade tidigare skall ha undergått straff uppställes således icke för något fall, och beträffande det aktuella brottets svårhet fordras betydligt mindre än nu.

De sakkunniga hade beträffande förslagets ståndpunkt i detta avseende anfört, att det icke kunde förnekas att, därest här regelmässigt fordrades allenast att å brottet enligt lag kunde följa straffarbete, även relativt obetydliga brott kunde föranleda förvaring, t. ex. smärre bedrägerier och förskingringsbrott. Emellertid torde enligt de sakkunnigas mening tillräcklig garanti mot omotiverade förvaringsdomar föreligga framför allt i det hänsynstagande till beskaffenheten av det konkreta brottet som i olika avseenden stadgats i förslaget. Gärningsmannens vådlighet för annans säkerhet till person eller egendom skulle sålunda bedömas bland annat just med hänsyn till brottets beskaffenhet. Vidare finge därav att minimitiden för förvaring av domstolen skulle bestämmas till lägst ett år slutas, att där en förvaringstid

av nämnda minsta längd skulle komma att stå i uppenbart missförhållande till brottet, vilket vid utmätande av straff in concreto måhända skulle föranleda endast böter, förvaring icke borde ifrågakomma.

Departementschefen framhåller, att förvaring uppenbarligen icke borde ådömas i de fall, då brottet vore av så ringa beskaffenhet att frihetsförlust på obestämd tid skulle framstå såsom en icke rimlig påföljd av brottet. Även med bibehållande av den av de sakkunniga föreslagna regeln torde man emellertid enligt departementschefens mening kunna utgå från att lagen icke komme att tillämpas på annat sätt. Departementschefen erinrade om att bland förutsättningarna för förvaring inginge, att den tilltalade befunnes vara vådlig för annans säkerhet till person eller egendom och att frågan om hans vådlighet skulle bedömas under hänsynstagande bland annat till den ådagalagda brottsligheten. En stark garanti för omsorgsfull prövning av dessa frågor låge däri, att förvaring ej komme till stånd med mindre icke endast domstolen utan jämväl den för hela riket gemensamma interneringsnämnden funnit skyddsåtgärden böra ådömas.

Enligt två bestämmelser i förslaget, vilka sakna motsvarighet i gällande lag, skall förvaring kunna ådömas i vissa fall utöver de nyss angivna.

Enligt 2 § i propositionens förslag till förvarings- och interneringslag gives en sådan särbestämmelse för det fall, att någon, som genom villkorlig dom fått anstånd med straffarbete eller med fängelse ådömt för sedlighetsbrott, efter domens meddelande men före prövotidens slut gjort sig skyldig till nytt brott, som icke är av sådan beskaffenhet att det i och för sig skulle kunna föranleda ådömande av förvaring, eller till uppförande på grund varav anståndet må förklaras förverkat. För detta fall stadgas i paragrafen, att om den villkorligt dömda prövas vara av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs och det kan antagas att han vid begäendet av det brott för vilket han erhållit villkorlig dom varit av enahanda sinnesbeskaffenhet, domstolen må, under eljest gällande förutsättningar beträffande straffoemtaglighet och vådlighet, i stället för att förklara anståndet förverkat och, där han begått nytt brott, jämväl i stället för att ådöma straff härför, döma till förvaring. Innebörden av stadgandet är, att person som villkorligt dömts till straffarbete eller för sedlighetsbrott till fängelse kan dömas till förvaring, ehuru han icke efter domens meddelande gjort sig skyldig till annat förfarande än sådant, som enligt vanliga regler skulle föranlett förverkande av anståndet. Fordran, att den tilltalade skall vara av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, hänföres dels till tiden för meddelandet av förvaringsdomen men dels också till tiden för begäendet av det brott, för vilket villkorlig dom meddelats; i sistnämnda hänseende kräves dock endast, att det kan antagas att den tilltalade varit av sådan sinnesbeskaffenhet.

Den andra åsyftade särregeln gives i 3 § av förslaget till förvarings- och interneringslag. Det där avsedda fallet är det, att någon, som undergår straffarbete eller för sedlighetsbrott ådömt fängelse eller som för brott av viss grövre beskaffenhet undergår ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, prövas

vara av sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs och att det på grund härav och med hänsyn till omständigheterna i övrigt måste antagas, att han efter frigivningen skall bliva vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. För detta fall gives i lagrummet befogenhet för domstol att ådöma förvaring, med en varaktighet av minst ett år, att träda i stället för vad av straffet eller tvångsuppfostran återstår. Behörig domstol är, enligt 6 §, den domstol som först avgjort det mål vari dömts till straff eller tvångsuppfostran. Om förfarandet givas i sistnämnda paragraf ingående bestämmelser. Fråga om ådömande av förvaring skall enligt dessa bestämmelser väckas av fångvårdsstyrelsen eller, beträffande den som undergår tvångsuppfostran, av styrelsen för uppfostringsanstalten. Interneringsnämndens yttrande skall inhämtas, och om det är tillstyrkande, skall frågan hänskjutas till justitiekanslern, vilken prövar huruvida talan om ådömande av förvaring skall väckas. Vid domstolen skall den tilltalade muntligen höras. Angående hans rätt till biträde för sin talans förberedande och utförande skall gälla vad om rättegångsbiträde åt häktad är stadgat, dock att biträdet tillerkänd ersättning alltid skall stanna å statsverket.

Beträffande den sistnämnda särregeln framhåller *departementschefen* att redan under förarbetena till den nuvarande förvaringslagen fråga uppkom om att införa en bestämmelse av ifrågavarande slag. I sitt utlåtande över förslaget till lagen ifrågasatte sålunda första lagutskottet vid 1927 års riksdag, huruvida icke en utvidgning av förvaringsinstitutet vore befogad med avseende å sådana fall som att en strafffånge under straffverkställigheten i förbindelse med halvabnormitet visade en sinnesbeskaffenhet av den art, att han måste anses synnerligen samhällsvådlig och att det med ganska stor sannolikhet kunde förutses att han inom kort tid efter frigivningen komme att begå svåra brott. I sådant fall vore önskvärt, att man kunde undgå frigivningen genom att avbryta straffverkställigheten och i stället övergå till förvaring. Departementschefen tillägger, att den erfarenhet, som vunnits sedan första lagutskottet gjorde detta uttalande, syntes bestyrka, att ett behov förelåge att kunna i nu avsedda fall på verkställighetsstadiet övergå till förvaring. Detta hade ock vitsordats i ett flertal av yttrandena.

Departementschefen förklarar vidare i fråga om berörda särregel att från principiell synpunkt en bestämmelse av nu ifrågavarande slag finge anses innefatta en nyhet i svensk rätt. Bestämmelsen innebure nämligen, att viss ansvarspåföljd på verkställighetsstadiet kunde utbytas mot en annan av samhällets reaktionsformer mot brottsligheten. Att företaga sådant utbyte syntes dock, då fråga vore om abnorma förbrytare, under de uppställda förutsättningarna, varken ur rättssäkerhetssynpunkt eller eljest möta avgörande betänkligheter, därest prövningsförfarandet omgärdades med tillräckliga garantier.

Vad härefter angår förutsättningarna för internering, äro även de enligt propositionen ändrade, så att institutets tillämpningsområde betydligt utvidgats.

Enligt den nu gällande interneringslagen må förordnande om någons in-

ternering första gången ej meddelas med mindre han *dels*, efter det han dömts till straffarbete, för minst tre upprepade återfall i brott ånyo dömts till sådant straff genom domar, som äro lagakraftvunna, *dels* undergått straffarbete i sammanlagt minst tio år, *dels* därefter, medan han undergår straffarbete eller inom fem år från det han för undergående av straffarbete senast var intagen i straffanstalt, ånyo begår brott, för vilket han dömes till straffarbete i minst två år, *samt dels* på grund av utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och övriga i målet upplysta förhållanden måste antagas icke komma att låta sig rätta genom undergående av straff samt är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. Begår den, som internerats, före eller efter utskrivningen ånyo brott och dömes han till straffarbete i minst ett år, kan förordnas om internering på livstid.

I förslaget har kravet på tidigare straffbelastning minskats från fyra till två tidigare domar å straffarbete och från tio till fyra års undergånget straffarbete. Beträffande det aktuella brottet fordras enligt förslaget blott, att å detsamma kan följa straffarbete. Därvid göres ej skillnad mellan internering första gången och senare; internering på livstid, som enligt gällande lag ådömes vid förnyad internering, skall ej vidare förekomma enligt förslaget. Med att tilltalad tidigare ådömts straffarbete har likställts, att han tidigare dömts till förvaring, och med att han undergått straffarbete, att han undergått förvaring. Har den tilltalade tidigare varit förvarad eller internerad, är det med avseende å tiden för det aktuella brottet tillräckligt, att detta förövas inom tio år från det han utskrevs.

Beträffande förvarings- och interneringstidens längd innebär det genom propositionen framlagda förslaget vissa ändringar.

Enligt den nuvarande förvaringslagen må ingen utskrivas förr än han undergått förvaring i minst två år eller, där han skolat undergå bestraffning under längre tid än två år, under tid minst motsvarande strafftiden. För internering gäller enligt den nuvarande interneringslagen en minimitid av tio år eller, där särskilda skäl äro, fem år, dock må den internerade ej i något fall utskrivas förr än han varit internerad i två år utöver den tid varunder han skolat undergå bestraffning. Då den tid, varunder han varit intagen i anstalten, uppgår till tjugu år, skall han frigivas, så framt det ej synes uppenbart att han fortfarande är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. För den som även tidigare varit internerad förekommer förordnande om internering på livstid, men jämväl livstidsinternerad kan, med vissa begränsningar, utskrivas efter tio år.

I förslaget, enligt vilket förvaring och internering skola ådömas direkt utan att något straff först utsättes, föreslås beträffande båda dessa skyddsåtgärder, att domstolen när sådan åtgärd ådömes skall med hänsyn till brottets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt bestämma viss minsta tid före vars utgång han icke må utskrivas. Denna minsta tid skall vid förvaring bestämmas till lägst ett och högst tolv år samt vid internering till lägst fem och högst

femton år. Ådömes förvaring enligt 3 § i förslaget skall dock minsta tid vara ett år; där förvaringen trätt i stället för straffarbete eller fängelse och mer än ett år återstår av strafftiden, må emellertid utskrivning icke äga rum före nämnda tids slut. Någon maximitid är icke föreslagen vare sig för förvaring eller för internering. Internering skall ej längre kunna ådömas på livstid.

Beträffande preskription av ådömd förvaring eller internering givas icke några särskilda regler i de nuvarande förvarings- och interneringslagarna. Då ett straff alltid utsättes i domen, blir emellertid stadgandet i 5 kap. 20 § strafflagen om preskription av ådömt straff tillämpligt även i detta hänseende, och skyddsåtgärden kommer att preskriberas tidigare eller senare allt efter arten och längden av det ådömda frihetsstraffet.

Eftersom förvaring eller internering enligt förslaget skall ådömas direkt och 5 kap. 20 § straffagen således icke blir tillämplig å sådan skyddsåtgärd, blir det erforderligt att införa en särskild bestämmelse om preskription av ådömd förvaring, respektive internering, som icke börjat verkställas inom viss tid. Såsom preskriptionstid föreslås (i 18 §) femton år, samma tid som enligt 5 kap. 20 § strafflagen gäller för straffarbete på längre tid än två men icke över åtta år.

Beträffande den sålunda föreslagna preskriptionsregeln har i ett yttrande gjorts gällande, att olika preskriptionstider borde stadgas med hänsyn till svårhetsgraden hos det brott som föranlett domen å förvaring eller internering.

Departementschefen framhöll vid lagrådsremissen i anslutning till berörda yttrande att i förslaget följts den metod, som kommit till användning i lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse. Det torde ock möta svårigheter att finna en i alla avseenden tillfredsställande regel, enligt vilken skilda preskriptionstider skulle komma att gälla i olika fall. Då det därför syntes böra godtagas, att för alla fall gäves samma bestämmelse om preskription, torde det få anses, att den av de sakkunniga föreslagna tiden femton år vore väl avvägd. Att bestämma tiden kortare syntes sålunda, i betraktande av arten av de brottslingskategorier för vilka den ifrågavarande lagstiftningen vore avsedd, icke vara påkallat. För den händelse det i något fall skulle inträffa att en till förvaring eller internering dömd person skulle bli intagen i säkerhetsanstalt först sedan lång tid förflutit efter domen och det med hänsyn till hans uppförande under den förflutna tiden kunde antagas att förutsättningar för skyddsåtgärden icke längre vore för handen, torde myndigheterna tillse att han, eventuellt genom anlitan av nådevägen, bleve tidigt utskriven. Att åter bestämma en längre preskriptionstid än femton år, torde med hänsyn till att bestämmelsen skulle vara tillämplig även beträffande sådana brottslingar, vilka dömts till förvaring eller internering för ett jämförelsevis mindre grovt brott, icke böra ske.

Inom *lagrådet* avgåvos beträffande den sålunda föreslagna preskriptionsregeln skilda yttranden, vilka samtliga innebure önskemål om en omarbetning av bestämmelsen. En ledamot angav vissa riktlinjer för en sådan omarbetning.

Departementschefen framhåller häremot, att redan vid bearbetningen inom justitiedepartementet av de sakkunnigas förslag olika sätt att lösa föreliggande fråga, däribland det som angivits av en ledamot inom lagrådet, varit föremål för övervägande. Då det därvid icke lyckades att finna en ur alla synpunkter fullt tillfredsställande lösning och då förevarande spörsmål uppenbarligen vore av synnerligen ringa praktisk betydelse, stannade departementschefen vid att upptaga den av de sakkunniga i förevarande hänseende föreslagna enkla och överskådliga bestämmelsen, vilken i princip överensstämde med motsvarande regel i lagen om ungdomsfängelse. Vad inom lagrådet i denna fråga anförts hade icke föranlett departementschefen att frånträda sin härutinnan tidigare intagna ståndpunkt.

I fråga om den behandling, som genom de ifrågavarande skyddsåtgärderna gives den dömda, stadgas i den nuvarande förvaringslagen, att denne skall intagas till förvaring i särskild vårdanstalt, och i den nuvarande interneringslagen, att han skall intagas i interneringsanstalt för återfallsförbrytare.

I de genom propositionen föreslagna lagarna användes den enhetliga beteckningen säkerhetsanstalt för anstalt där förvarade eller internerade skola intagas.

Departementschefen framhåller i anslutning till förslaget i denna del följande:

»Enligt min mening bör vid fördelningen av de till förvaring och internering dömda i princip fasthållas, att förvarade och internerade skola hållas åtskilda genom att intagas i skilda anstalter eller anstaltsavdelningar. Självfallet bör dessutom det yngre klientelet hållas skilt från det äldre. Om så med hänsyn till vård- och behandlingssynpunkter anses ändamålsenligt, bör emellertid finnas möjlighet att beträffande det äldre klientelet i särskilda fall göra undantag från vad som enligt det sagda eljest bör utgöra regel. Att i lag närmare reglera dessa frågor synes icke behövt. De bestämmelser, som härutinnan må finnas erforderliga, torde lämpligen kunna utfärdas i administrativ ordning, sedan statsmakterna tagit ställning till frågan huru det genom utvidgningen av den ifrågavarande lagstiftningens tillämpningsområde ökade platsbehovet skall tillgodoses genom nybyggnad. Såsom förut omtalats ha de sakkunniga uppdragit vissa riktlinjer för en ny anstaltsorganisation och därvid bland annat tänkt sig uppförande av en ny anstalt för en del av klientelet. Utredning angående dessa organisations- och nybyggnadsfrågor kräver ytterligare tid, men deras lösning lär icke böra fördröja lagförslagets antagande.»

Huvuddelen av de nya bestämmelserna om förvaring och internering ha upptagits i förslaget till lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt. Ändringar ha dessutom varit erforderliga i ett flertal andra lagar, däribland strafflagen, giftermålsbalken, rättegångsbalken och sinnessjuklagen.

Emedan den föreslagna nya lagstiftningen om förvaring och internering, såsom redan i det föregående framhållits, för sin tillämpning kräver ökat an-

staltsutrymme, och då det icke nu kan överblickas när behovet därav kan bli tillgodosett, har tiden för lagstiftningens ikraftträdande enligt förslaget gjorts beroende av Konungens förordnande.

Straffriförklarades behandling.

I samband med de närmast i anledning av förvarings- och interneringslagstiftningen föreslagna ändringarna i sinnessjuklagen har, såsom förut nämnts, i propositionen upptagits frågan om jämkning av bestämmelserna i sistnämnda lag rörande straffriförklarades behandling, vilken fråga erhållit särskild aktualitet genom den platsbrist å fångvårdens sinnessjukavdelningar, som i synnerhet under det senaste året varit starkt framträdande.

Enligt sinnessjuklagen skall för brott *häktad* person, vilkens sinnesbeskaffenhet jämlikt domstols förordnande skall undersökas, intagas å sinnessjukavdelning vid fångvården för undersökningens verkställande av sjukvårdsläkaren vid avdelningen. Blir häktad, som sålunda är intagen å någon fångvårdens sinnessjukavdelning, förklarad fri från ansvar på grund av sin sinnesbeskaffenhet och förklaras han i behov av vård å sinnessjukhus, skall han förbliva å avdelningen intill dess plats å något statens sinnessjukhus kan beredas honom. I sådant fall ankommer det enligt 47 § 3 mom. första stycket sinnessjuklagen på vederbörande fångvårdsmyndighet att hos medicinalstyrelsen, som har att i ämnet förordna, göra framställning om den straffriförklarades intagande för vård å dylikt sjukhus.

Förordnar domstol om undersökning av sinnesbeskaffenheten hos tilltalad, som *ej är häktad*, skall undersökningen verkställas av läkare som medicinalstyrelsen förordnar. Förklarar läkaren eller, om medicinalstyrelsens utlåtande inhämtas, medicinalstyrelsen den tilltalade vara i behov av vård å sinnessjukhus, och blir den tilltalade av domstol förklarad straffri på grund av sin sinnesbeskaffenhet, åligger det, enligt tredje stycket i 47 § 3 mom. sinnessjuklagen, vederbörande länsstyrelse att, om domstolens utslag vinner laga kraft, genast förordna om den straffriförklarades intagande å sinnessjukhus för vård, därvid det ankommer på medicinalstyrelsen att, efter anmälan av länsstyrelsen, bestämma å vilket sinnessjukhus intagningen skall ske. Kan plats å sådant *ej omedelbart* erhållas, skall enligt samma lagrum den straffriförklarade i avbidan på dylik plats genom länsstyrelsens försorg intagas å sinnessjukavdelning vid fångvården.

Medicinalstyrelsens förordnande beträffande straffriförklarades intagning å sinnessjukhus avser i nu berörda fall endast att bestämma å vilket sinnessjukhus intagningen skall ske. I vilken ordning de straffriförklarade skola intagas i händelse av platsbrist bestämmes nämligen av vederbörande sjukvårdsläkare enligt de allmänna grunder för intagningsordningen som angivas i stadgan angående sinnessjukvården i riket. I 72 § av denna stadga

föreskrives i sådant hänseende, att hänsyn skall tagas till utsikterna till tillfrisknande eller förbättring vid omedelbar sjukhusvård, till patientens farlighet för person eller egendom och i övrigt förekommande omständigheter, som påkalla skyndsamt intagning; dock att företräde alltid skall lämnas åt den, av vars uppträdande uppenbarligen framgår, att han är farlig för eget eller annans liv, och som icke är intagen å sinnessjukhus eller å sinnessjukavdelning vid fångvården, så ock åt person, som tjänstgör vid mobiliserad del av krigsmakten.

Vid tillkomsten av sinnessjuklagen år 1929 framhölls, att det uppenbarligen vore av vikt, att tilltalade som straffriförklarats och vore i behov av vård å sinnessjukhus, så snart lämpligen kunde ske genom det allmännas försorg omhändertoges. Sinnessjuklagen avser att detta omhändertagande skall ske å statens sinnessjukhus. Endast i avbidan på plats å sådant sjukhus skulle vård beredas å sinnessjukavdelning vid fångvården. Å dessa avdelningar skola däremot i princip alla anbefallda undersökningar av häktades sinnesbeskaffenhet verkställas, och där skola också fångar, som blivit sinnessjuka, förvaras.

Även före sinnessjuklagens tillkomst företogos de rättspsykiatriska undersökningarna vid fångvårdens sinnessjukavdelningar, där också i regel sinnessjuka fångar vårdades. Beträffande straffriförklarade funnos inga författningsbestämmelser, enligt vilka de skulle kvarhållas därstädes. Då på grund av den stora platsbristen vid hospitalen dessa endast i begränsad utsträckning och i regel först efter långt dröjsmål kunde mottaga straffriförklarade, hade emellertid — till undvikande av att sinnessjuka brottslingar, såsom tidigare ofta förekommit, överlämnades till fattigvården för omhändertagande eller helt enkelt sändes till sina hem för vård — i praxis blivit allt vanligare, att straffriförklarade som varit häktade kvarhöllos å fångvårdens sinnessjukavdelningar till dess plats å hospitalen kunde beredas dem. Vid tiden för sinnessjuklagens tillkomst vårdades sålunda å dessa avdelningar omkring 130 straffriförklarade.

Vid sinnessjuklagens framläggande för riksdagen framhöll departementschefen, att man dittills räknat med att sinnessjukhusen skulle vara i stånd att upptaga inom fångvården förvarade straffriförklarade först då det nybyggnadsprogram, som uppställts för den statliga sinnessjukvården, blivit förverkligat eller omkring utgången av år 1937. Då det emellertid visat sig, att det ökade utrymme, som under sådan förutsättning erfordrades vid ett genomförande av det i förslaget till sinnessjuklag upptagna förfarandet rörande undersökning av häktade, icke kunde beredas annorledes än genom nybyggnader, fann departementschefen, att frågan om de straffriförklarades överflyttning till sinnessjukhusen kommit i ett förändrat läge. Det kunde uppenbarligen icke komma i fråga att verkställa nybyggnader för fångvårdens sinnessjukavdelningar samtidigt med att de straffriförklarade, vilkas omhändertagande för vård ju icke tillhörde fångvårdens egentliga uppgift, å dessa avdelningar provisoriskt upptog mer än det utrymme, som för fångvårdens egna behov ytterligare vore av nöden. Den enda tillfreds-

ställande lösningen syntes därför departementschefen vara, att straffriförklarade redan under de närmaste åren efter 1929 överflyttades till sinnessjukhusen i den omfattning, som erfordrades för att utan ytterligare utvidgningar av fångvårdens sinnessjukavdelningar å dessa bereda efter den nya lagstiftningens genomförande behövt utrymme för fångar och häktade.

I överensstämmelse med detta departementschefsuttalande påbörjades en överflyttning av klientelet å fångvårdens sinnessjukavdelningar till statens sinnessjukhus. I statsverkspropositionen till 1931 års riksdag omnämnde dåvarande chefen för justitiedepartementet den sålunda pågående överflyttningen och ställde sig med hänsyn härtill avvisande till en hemställan av fångvårdsstyrelsen om ökning av bevakningspersonalen vid fångvården, enär man borde avvakta verkningarna av överflyttningen. Med anledning av detta departementschefs uttalande framhöll emellertid riksdagen på statsutskottets hemställan i skrivelse till Kungl. Maj:t, att sinnessjuka av ifrågasatt kategori icke borde vid uppkommande platsledigheter å sinnessjukhusen äga företräde framför andra dit anmälda, vilka vore i behov av anstaltsvård.

På grund av riksdagens nämnda ståndpunktstagande och då antalet straffriförklarade ävensom antalet undersökningsfall befinner sig i oavbruten ökning samtidigt som en betydande platsbrist vid statens sinnessjukhus fortfarande gör sig gällande ha fångvårdens sinnessjukavdelningar blivit starkt överbelagda, varjämte det blivit nödvändigt att där kvarhålla straffriförklarade, som enligt lagens syfte skolat långt tidigare överflyttas till vanligt sinnessjukhus. Efter tillkomsten av en ny sinnessjukavdelning vid centralfängelset å Långholmen år 1932 och vissa andra förändringar med avseende å fångvårdens sinnessjukavdelningar uppgår antalet platser vid dessa numera till 231. Den 1 mars i år vårdades emellertid på dessa avdelningar icke mindre än 337 personer, därav 207 straffriförklarade. Riksdagen har i år bifallit Kungl. Maj:ts proposition (nr 70) om inrättande av en ny sinnessjukavdelning på centralfängelset i Malmö, varigenom 26 nya platser erhållas.

Sedan Kungl. Maj:t den 25 oktober 1935 uppdragit åt fångvårdsstyrelsen att — i samråd med de sakkunniga som tidigare under året tillkallats att inom justitiedepartementet biträda med utredning, jämte annat, av frågan om behandlingen av förbrytare som lida av rubbad själsverksamhet samt om strafflagens tillräknelighetsbestämmelser — verkställa förberedande utredning bl. a. angående möjligheten att i anslutning till en ny förvarings- och inrättningsanstalt inrätta en sinnessjukavdelning för fångvården, framhöll nuvarande departementschefen i skrivelse till medicinalstyrelsen den 5 april i år, att den rådande starka överbeläggningen å fångvårdens sinnessjukavdelningar utan dröjsmål måste nedbringas och att i sådant syfte i första hand borde undersökas, huruvida möjlighet funnes att å sinnessjukhusen bereda plats för ett antal av de å fångvårdens sinnessjukavdelningar intagna straffriförklarade, samt anmodade medicinalstyrelsen att skyndsammast härutinnan avgiva yttrande och framlägga det förslag vartill styrelsen kun-

de finna anledning. I följd härav har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 12 april 1937 framhållit i huvudsak följande:

Ehuru den 1 april i år å statens sinnessjukhus funnes 16,584 vårdplatser, å vilka med en överbeläggning av omkring 12.4 % vårdades 18,650 patienter, därav 1,170 straffriförklarade, vore likväl samtidigt 2,915 sjuka antecknade som expektanter, vilka icke kunnat mottagas. En väsentlig ökning av intagningen av straffriförklarade vid de statliga sinnessjukhusen syntes sålunda styrelsen omöjlig under annan förutsättning än att styrelsen finge tillfälle genomföra åtgärder för ett temporärt beredande av provisoriska statliga sinnessjukvårdsplatser. Styrelsen förberedde ett förslag till Kungl. Maj:t om inrättande av provisoriska sekundärsjukhus, till vilka utan olägenhet kunde överflyttas ett avsevärt antal å statens sinnessjukhus nu vårdade lugna patienter, varigenom ökad intagning av straffriförklarade skulle möjliggöras. För att säkerställa denna ökade intagning behöfde styrelsen emellertid viss ökad befogenhet. Då styrelsen icke kunde ålägga en sjukvårdsläkare att intaga en till honom underställd sjukvårdsavdelning hänvisad straffriförklarad, hade från styrelsens sida endast underhandsframställningar om önskvärdheten om sådan intagning kunnat riktas till vederbörande sjukvårdsläkare, vilket i stor utsträckning skett. I syfte att erhålla ökad befogenhet att reglera intagningen av straffriförklarade hemställde styrelsen om ändring av sinnessjukvårdsstadgan 71 § 2 mom. 4). Detta lagrum, i vilket stadgas att medicinalstyrelsen må i fråga om viss person, för vilken intagning sökes, meddela särskild föreskrift om var sådan må ske, borde enligt styrelsens mening ändras därhän, att medicinalstyrelsen även ägde föreskriva när intagningen skulle ske. Härigenom skulle styrelsen erhålla möjlighet att reglerande ingripa med avseende å intagning av straffriförklarade, så att, därest antalet statliga platser för vård av sinnessjuka provisoriskt ökades, olägenheterna inom fångvårdens sinnessjukavdelningar skulle kunna avsevärt minskas.

Medicinalstyrelsen har vidare i sin nämnda skrivelse föreslagit upphävande av bestämmelsen i sista punkten i 47 § 3 mom. tredje stycket sinnessjuklagen, enligt vilken straffriförklarad, som icke varit häktad, skall i avbidan på plats å något statens sinnessjukhus för vård intagas å sinnessjukavdelning vid fångvården. Till stöd för denna hemställan har medicinalstyrelsen anfört följande:

Enligt uppgift från fångvårdsstyrelsen vore för närvarande 11 straffriförklarade män och 16 kvinnor av denna kategori intagna å fångvårdens sinnessjukavdelningar och från vederbörande länsstyrelser hade framställningar ingivits om emottagande av ytterligare 11 män. Det måste emellertid anses synnerligen otillfredsställande att straffriförklarade, som under den domen föregående rättsproceduren tillåtits vistas på fri fot, för att vänta på intagning för vård å statligt sinnessjukhus måste intagas å till fångvårdsanstalt ansluten sinnessjukavdelning. Då flertalet av dessa straffriförklarade måste betecknas såsom endast i mycket ringa mån farliga för annans säkerhet till person eller egendom, syntes det medicinalstyrelsen, som om nyssnämnda bestämmelse om deras intagning å fångvårdsanstalt skulle kunna utgå ur sinnessjuklagens 47 §. Omhändertagandet av det fåtal av denna kategori, som på grund av visad eller latent farlighet för den allmänna säkerheten icke borde tillåtas under väntetiden vistas i frihet, syntes styrelsen böra kunna tillfredsställande ordnas genom ingripande av i 6 § sinnessjuklagen angivna personer och myndigheter.

I 6 § sinnessjuklagen stadgas, att om icke förmyndare, god man, make eller annan vidtager åtgärd för beredande av erforderlig vård åt sinnessjuk, skall ordföranden i hälsovårdsnämnden eller i fattigvårdsstyrelsen i den ort, där den sjuke vistas, eller polismyndigheten därstädes eller, vad angår sinnessjuk som är i militärtjänst, vederbörande befälhavare vara pliktig att föranstalta därom.

Vid behandlingen av förevarande ärende har medicinalstyrelsen under hand haft överläggning med *fångvårdsstyrelsen*, som därvid tillstyrkt de föreslagna författningsändringarna.

I förevarande proposition framhåller föredragande *departementschefen* hurusom i strid med sinnessjuklagens syfte, enligt vilket de straffriförklarade i princip skulle intagas för vård å de vanliga sinnessjukhusen, straffriförklarade på grund av platsbristen på dessa i stor utsträckning och ofta under lång tid måste kvarstanna på fångvårdens starkt överbelagda sinnessjukavdelningar. Olägenheterna av nämnda förhållande framträdde enligt departementschefens mening så mycket starkare, som dessa avdelningar, vilka i allmänhet vore inredda i vanliga fångvårdsanstalter, icke vore lämpade för beredande av verklig sinnessjukvård. Att nu berörda ogynnsamma förhållanden uppstått hade sin grund i att vårdbehovet för sinnessjuka, såväl straffriförklarade som andra, visat sig större än som förutsetts. Det enda rationella botemedlet mot förenämnda olägenheter vore uppenbarligen att så många nya vårdplatser skapades, att *alla* vårdbehövande sinnessjuka, oberoende av vilken kategori de tillhörde, kunde erhålla tillfredsställande vård. Huruvida de straffriförklarade sinnessjuka därvid borde erhålla vård å statens sinnessjukhus eller å nya sinnessjukavdelningar inom fångvården vore en fråga som departementschefen i detta sammanhang icke kunde taga ståndpunkt till. Jämsides med inrättandet av nya vårdplatser syntes man böra företaga sådana ändringar i lagstiftningen, som medgäve att de straffriförklarade i större utsträckning än hittills komme att erhålla vård å statens sinnessjukhus i stället för att kvarhållas å fångvårdens sinnessjukavdelningar.

I sistnämnda avseende anför departementschefen följande:

»I första hand komma därvid i betraktande sådana straffriförklarade som icke varit häktade. Beträffande dem har medicinalstyrelsen föreslagit att de överhuvud icke skulle tagas i provisoriskt förvar å fångvårdens sinnessjukavdelningar utan att de skulle vistas i frihet till dess att plats kunde beredas dem å sinnessjukanstalt. Onekligen är det föga tillfredsställande att en straffriförklarad, då brottet är så ringa och omständigheterna i övrigt sådana att han icke är häktad, kan komma att intagas å sinnessjukavdelning vid fångvården. Det kan vara fråga exempelvis om en person, som begått ett icke alltför allvarligt brott och knappast i större mån kan anses farlig för person eller egendom och som under en, på grund av sinnesundersökning och fullföljd av talan till högre rätt, tämligen långvarig rättegång vistats på fri fot. Det synes knappast rimligt, att en sådan person, vilken måhända aldrig förut varit i beröring med någon fångvårdsan-

stalt, skall, sedan han av läkare förklarats i behov av vård å sinnessjukhus och av domstol genom laga kraftvunnet utslag förklarats straffri, insättas i en under fångvården lydande anstalt, som åtminstone för närvarande i regel har fängelsekaraktär och där klientelet i huvudsak består av straffriförklarade som varit häktade. Å andra sidan måste beaktas att även bland nu ifrågavarande sinnessjuka finnas sådana som äro av mera farlig beskaffenhet. Då därtill kommer att det ofta skulle kunna verka stötande om en person, som blivit övertygad om ett tämligen grovt brott men som blivit straffriförklarad, efter domstolens utslag komme att vistas å fri fot, har jag icke ansett mig kunna godtaga förslaget om en sådan bestämmelse att de icke häktade straffria skola vistas på fri fot i avbidan på att plats kan beredas dem å sinnessjukhus. En lämplig lösning synes däremot vara att föreskriva, att en icke häktad straffriförklarad skall utan dröjsmål intagas å sinnessjukanstalt. Med hänsyn till det förhållandevis ringa antalet av de personer varom här är fråga skulle en sådan bestämmelse ej medföra någon väsentlig inskränkning i de icke kriminella sinnessjukas möjligheter att erhålla vård å statens sinnessjukhus. I enlighet med vad sålunda anförts bör 47 § 3 mom. tredje stycket sinnessjuklagen undergå ändring.

Vad därefter angår frågan om sådana straffriförklarade, som varit häktade, må framhållas, att orsaken till att de i så stor utsträckning kommit att kvarstanna på fångvårdens sinnessjukavdelningar sammanhänger med de regler, som givas i 72 § sinnessjukvårdsstadgan rörande den ordning i vilken exspektanter skola intagas å sinnessjukhusen, samt med riksdagens år 1931 gjorda uttalande, att de straffriförklarade icke syntes böra hava företräde framför andra exspektanter vid intagning å sinnessjukhusen; därtill kommer, att tillämpningen av dessa regler helt ligger i den enskilde sjukhusläkarens hand såvitt angår hans sjukhus.

För min del anser jag, i huvudsaklig överensstämmelse med vad medicinalstyrelsen föreslagit, att de nuvarande olägenheterna skulle kunna begränsas genom att det överlämnas åt en central myndighet — medicinalstyrelsen — att vid konkurrens mellan straffriförklarade och övriga sinnessjuka avgöra i vilken ordning intagning å sinnessjukhus skall ske, därvid hänsyn bör tagas till, förutom andra föreliggande omständigheter, den vårdnads-skyldighet för det allmänna som uppkommit genom att den straffriförklarade berövats friheten. Jag föreslår därför att 47 § 3 mom. första stycket sinnessjuklagen ändras så, att åt lagrummet gives den innebörd att medicinalstyrelsen skall äga bestämma icke blott, som för närvarande, å vilket sinnessjukhus den straffriförklarade skall intagas utan även i vilken ordning i förhållande till andra exspektanter intagningen skall ske. Härjämte bör i 72 § sinnessjukvårdsstadgan införas en hänvisning till lagens bestämmelser. Den senare ändringen läser kunna vidtagas i administrativ ordning.»

Det genom propositionen framlagda förslaget till ändring i sinnessjuklagen innebär såvitt angår 47 § 3 mom. att föreskrifterna angående de straffriförklarades behandling jämkas i överensstämmelse med departementsche-

fens sålunda gjorda uttalanden. Förslaget till denna lagändring, vilken är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1937, har av lagrådet lämnats utan erinran.

Här må erinras om att enligt en samtidigt med den nu förevarande propositionen till riksdagen avlåten proposition, nr 314, vilken hänskjutits till behandling av statsutskottet, på föredragning av chefen för socialdepartementet framlagts förslag om anordnande av provisoriska sekundärsjukhus inom den statliga sinnessjukvården. Enligt uttalanden i sistnämnda proposition skulle, då genom berörda anordning bleve tillgängliga ett antal statliga vårdplatser för å statens sinnessjukhus nu vårdade lugna patienter, ett motsvarande antal straffriförklarade kunna överföras till sinnessjukhusen.

Utskottet vill slutligen här omnämna, att vid innevarande års riksdag inom första kammaren framställt två interpellationer i ämnet, den ena den 1 april av herr Schlyter och den andra den 16 april av herr Lindhagen. Å interpellationerna har chefen för justitiedepartementet den 25 maj lämnat utförliga svar, till vilka utskottet tillåter sig att hänvisa.

Utskottet har under ärendets behandling avlagt besök å förvaringsanstalten i Norrköping och interneringsanstalten i Karlstad samt å fångvårdens sinnessjukavdelningar vid centralfängelset å Långholmen och straffängelset i Jönköping.

Utskottets yttrande.

De genom förevarande proposition framlagda lagförslagen avse dels en revision av förvarings- och interneringslagarna och dels en jämkning i gällande lagbestämmelser om behandlingen av straffriförklarade.

Vad först beträffar den föreslagna revisionen av förvarings- och interneringslagstiftningen innebär densamma i främsta rummet en utvidgning av de båda institutens tillämpningsområden. När dessa former av straffrättslig reaktion för ett tiotal år sedan infördes i vårt land, ansågs det lämpligt att framgå med stor försiktighet, varför lagstiftningen förlänades en ganska begränsad användbarhet. Under den tilländalupna tiden ha de båda instituten visat sig utgöra både effektiva och lämpliga medel i kampen mot abnorm- och vanebrottsligheten. Utskottet anser i likhet med departementschefen att det skulle vara av värde att kunna använda dessa skyddsåtgärder i större utsträckning än nu är möjligt. Den i propositionen föreslagna utvidgningen av tillämplighetsområdena finner utskottet väl avvägd.

Mot den närmare utformningen av de genom propositionen framlagda lagförslagen beträffande förvaring och internering har utskottet icke funnit anledning till erinran. Emellertid vill utskottet beträffande vissa stadganden i *förslaget till lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt* göra följande uttalanden.

I 1 § av förslaget angivas de förutsättningar som regelmässigt skola föreligga för ådömande av förvaring. I fråga om förutsättningen, att viss brottslighet skall vara ådagalagd, innebär förslaget betydande avvikelser från vad nu gäller. Enligt förslaget — vilket på grund av att förvaring enligt det samma skall ådömas direkt ej kan anknyta förutsättningen till ett utsatt straff — förutsättes för förvaring, att å brottet eller, där flera brott föröfvats, å något av dem enligt lag kan följa straffarbete eller, i fråga om sedlighetsbrott, straffarbete eller fängelse. Även relativt obetydliga brott, t. ex. smärre bedrägerier och förskingringsbrott, fylla i och för sig den sålunda uppställda förutsättningen. För att full säkerhet skulle vinnas att ett sådant brott icke skulle kunna leda till ådömande av förvaring har från några håll ifrågasatts, att i lagen skulle stadgas att förvaring ej skulle kunna ådömas med mindre brottet i det särskilda fallet prövades *förskylla* straff av viss svårhetsgrad.

Utskottet kan icke tillråda en bestämmelse av det ifrågasatta slaget, sedan man frångått den nuvarande lagens ståndpunkt att först utmäta ett tidsbestämt straff och sedan utbyta detta mot förvaring. Det torde för övrigt icke föreligga någon anledning till farhåga för att de dömande myndigheterna skulle visa någon benägenhet för att tillämpa lagen på sådant sätt att förvaring ådömdes för obetydliga brott. Icke heller lär det kunna befaras att interneringsnämnden, som är för hela riket gemensam och på grund härav och med hänsyn till sin sammansättning utgör en garanti för ett både enhetligt och sakkunnigt bedömande av frågan om lämpligheten av förvarings ådömande, och vars medgivande utgör förutsättning för skyddsåtgärdens användning, skulle tillstyrka förvaring i sådana fall då detta skulle stå i strid med lagstiftningens syfte. Utskottet vill emellertid med styrka betona, att förvaring ej bör ifrågakomma vid brottslighet av så ringa beskaffenhet att ett frihetsberövande för den allmänna uppfattningen skulle framstå som stötande.

Mot bestämmelsen i 6 § *tredje stycket* att talan om utbytande av ådömt frihetsstraff eller tvångsuppfostran mot förvaring skall föras vid den domstol som i första instans avgjort målet, har inom utskottet anmärkts att bestämmelsen kunde komma att leda till onödiga transporter av den person som undergår straffet eller tvångsuppfostran, varför i stället förordats att det nya målet skulle upptagas vid underrätten i den ort där fängelset resp. tvångsuppfostringsanstalten ligger. Då utskottet finner mindre tilltalande att forum skulle kunna bestämmas genom fångens överflyttande från det ena fängelset till det andra och då det synes vara ändamålsenligt att den nya prövningen av målet företages av den domstol, som genom den första rannsakingen förvärvat kännedom om den tilltalade, förordar utskottet propositionens ståndpunkt, vilken utskottet dessutom anser innebära en ytterligare garanti för att den första domen icke utan bärande skäl ändras till den tilltalades nackdel.

I anslutning till 10 § av förslaget, vilken handlar om interneringsnämndens prövning av frågor om utskrivning av förvarade och internerade, vill utskottet uttala sin tillfredsställelse över den nu tillämpade ordningen, enligt vilken sådan prövning med jämna mellanrum verkställs å respektive anstalter,

därvid de intagna få tillfälle att personligen inför nämnden framlägga sin sak.

I 14 § stadgas, att om en förvarad eller internerad före utskrivningen övertygas om att ha begått annat brott, domstolen skall förordna att förvaringen eller interneringen skall avse jämväl detta brott, därvid om så finnes påkallat ny minsta tid för den fortsatta förvaringen eller interneringen må bestämmas. Från nämnda regel gives emellertid ett undantag för det fall att brottet förövats efter förvaringens eller interneringens början och därjämte är av grov beskaffenhet. Då äger nämligen domstolen, om *synnerliga skäl* därtill äro, efter nämndens hörande ådöma straff för brottet samt förordna, att förvaringen eller interneringen skall avbrytas till dess straffet blivit verkställt. Nämnda undantag, som i viss mån äger sin motsvarighet i nu gällande lagstiftning, är betingat huvudsakligen av disciplinära skäl. Då avbrott i den en gång såsom lämplig befunna behandlingsformen självfallet icke utan nödvång bör äga rum, vill utskottet understryka att syftet med straffet i de flesta fall torde kunna ernås genom åtgärder inom förvaringens eller interneringens ram, såsom ock hittills regelmässigt torde ha ägt rum.

I 18 § av förslaget gives en preskriptionsregel av innebörd att ådömd förvaring eller internering skall vara förfallen såframt domen ej börjat verkställas inom femton år från det den vann laga kraft. Att nämnda regel icke är fullt tillfredsställande har framhållits bl. a. av lagrådet, som påyrkat en omarbetning av stadgandet. Även utskottet har funnit bestämmelsen ägnad att väcka viss betänksamhet. Då i paragrafen hänsyn icke toges till svårhetsgraden hos det brott som föranlett domen å förvaring eller internering — något som sammanhänger med att sådan åtgärd enligt förslaget skall ådömas direkt — blir följderna att preskriptionstiden beträffande lindrigare brott kommer att te sig alltför lång och i fråga om svårare brott väl kort. Att ett beslut om förvaring efter en avsevärd tid utan vidare skulle sättas i tillämpning synes även innebära en viss motsägelse mot det i övrigt tillämpade systemet. Då utskottet likväl ansett sig böra nu godtaga den föreslagna preskriptionsregeln, har detta sin grund huvudsakligen däri att utskottet i likhet med departementschefen funnit förevarande spörsmål vara av synnerligen ringa praktisk betydelse. Om i något fall preskriptionsregeln, vilken i princip överensstämmer med motsvarande regel i lagen om ungdomsfängelse, skulle giva ett stötande resultat, torde rättelse kunna vinnas nådevägen. Utskottet förutsätter därjämte att Kungl. Maj:t framdeles vill taga frågan under förnyat övervägande. Detta torde eventuellt kunna ske i samband med den omarbetning av de eljest på straffrättens område gällande preskriptionsbestämmelserna, vartill visst fog torde föreligga.

Beträffande behandlingen av straffriförklarade vilka förklarats vara i behov av vård å sinnessjukhus innehåller förevarande proposition förslag om jämkning av bestämmelserna i 47 § 3 mom. sinnessjuklagen av innebörd *dels* att straffriförklarade, som icke varit häktade, icke såsom nu skola kunna intagas å fångvårdsanstalt i avbidan på plats å sin-

nessjukhus, utan att de i stället obligatoriskt skola utan dröjsmål intagas å sinnessjukhus, och *dels*, såvitt angår straffriförklarade som varit häktade, att medicinalstyrelsen skall äga bestämma icke blott såsom för närvarande å vilket sinnessjukhus sådan sinnessjuk skall intagas utan även i vilken ordning i förhållande till övriga exspektanter det skall ske. De sålunda föreslagna lagändringarna kompletteras av ett i propositionen nr 314 framlagt förslag om inrättande av provisoriska sekundärsjukhus inom den statliga sinnessjukvården. Vid bifall till sistnämnda proposition, vilken hänskjutits till behandling av statsutskottet, skulle plats å de vanliga sinnessjukhusen kunna beredas för ett betydande antal straffriförklarade från fångvårdens sinnessjukavdelningar.

De av Kungl. Maj:t sålunda föreslagna åtgärderna finner första lagutskottet av behovet synnerligen påkallade. Utskottet vill emellertid betona att frågan härigenom erhållit allenast en provisorisk lösning vilken, särskilt då det gäller konkurrensen mellan straffriförklarade och övriga sinnessjuka om plats å sinnessjukhus, lämnar rum för viss kritik, som icke utan vidare kan avvisas.

I sitt svar å en av herr Schlyter vid innevarande års riksdag framställd interpellation i förevarande ämne har chefen för justitiedepartementet förklarat bl. a. att han för sin del icke nu vore beredd att taga ställning till frågan om lämpligaste sättet för de straffriförklarades behandling. Vidare har departementschefen i nämnda interpellationssvar framhållit att vid frågans lösning många olika synpunkter måste beaktas, vilket kunde ske bl. a. vid den fortsatta utredningen angående behandlingen av förbrytare som lida av rubbad själsverksamhet. Om riksdagen i år antog förslaget om ny förvarings- och interneringslag komme enligt departementschefens mening att, som interpellanten antytt, skapas en fast grundval för uppgörande av plan till ny anstalt för förvarade och internerade. I samband därmed syntes utredningen om sinnessjukvårdens ordnande inom fångvården böra fullföljas.

Utskottet, som icke har anledning att fatta slutlig ståndpunkt till frågan om den lämpligaste behandlingsformen för de straffriförklarade, vill giva sin anslutning till departementschefens nyssberörda uttalande angående ett fullföljande av den redan år 1935 igångsatta utredningen angående behandlingen av förbrytare som lida av rubbad själsverksamhet. Om riksdagen i enlighet med den hemställan som utskottet nedan vill göra kommer att bifalla förevarande proposition, torde alltså nyssberörda utredning kunna återupptagas inom den närmaste tiden.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 maj 1937.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Klefbeck, Erik Anderson, Ernst Svenson, Ruben Wagnsson, Branting, Colleen* och *Roos*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist, Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Lindmark, Olsson* i Mellerud, *Johansson* i Krogstorp, *Lundstedt** och *Gustafsson* i Lekåsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

dels av herrar *Erik Anderson, Lindqvist, Hedlund* i Östersund och *Lundstedt*, vilka anförde:

»Enligt förslaget till lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt 6 § tredje stycket skall talan om ådömande av förvaring enligt 3 § — d. v. s. sådana fall då någon, som undergår straffarbete eller för sedlighetsbrott ådömt fängelse eller för vissa svårare brott undergår ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, befinnes vara förminskat tillräckelig och vådlig för annans säkerhet — föras vid den domstol som först avgjort det mål vari dömts till straff eller tvångsuppfostran, därvid den tilltalade muntligen skall höras inför domstolen. Till stöd för denna anordning har anförts bl. a. att nämnda domstol som regel torde äga bäst kännedom om den dömdes förhållanden. Häremot kan emellertid genmälas — förutom att domstolarna ofta byta ledamöter — att domstolens avgörande i dessa fall i väsentlig mån grundar sig på omständigheter som tillkommit *efter* den tidigare domen. Därtill kommer att den enligt propositionen i förevarande avseende föreslagna forumregeln, särskilt på grund av långtidsfångarnas koncentrerings till ett fåtal anstalter, ofta skulle medföra för den tilltalade pinsamma transporter av understundom avsevärd längd. Då det icke sällan torde visa sig nödigt att såsom vittnen höra fångvårdspersonal och andra som haft hand om den tilltalade under det skede varunder hans förminskade tillräcklighet och vådlighet aktualiserats, komme även därigenom betydande inställesekostnader att åsamkas det allmänna. Vid sådant förhållande anse vi det mest ändamålsenligt att talan varom här är fråga föres vid domstolen å platsen för fängelset eller anstalten där den tilltalade finnes intagen. Några befogade invändningar ur säkerhetssynpunkt torde icke kunna resas mot en sådan anordning; tvärtom skulle därigenom, då en avsevärd del av långtidsfångarna vistas å Långholmen, ernås en viss enhetlighet i det judiciella bedömandet av ifrågavarande synnerligen ömtåliga problem.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi,

att 6 § i förslaget till lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt måtte erhålla följande lydelse:

6 §.

Innan, enligt 1, 2 eller 4 §, till förvaring eller internering dömes, skall domstolen inhämta yttrande från nämnden huruvida sådan åtgärd bör vidtagas. Sedan nämnden från domstolen mottagit protokoll och övriga handlingar i målet, åligger nämnden att, så snart ske kan, till domstolen avgiva det begärda yttrandet. Prövar nämnden den ifrågasatta åtgärden icke böra äga rum, vare frågan därom förfallen.

Finner fångvårdsstyrelsen anledning förekomma att enligt vad i 3 § sägs någon som undergår straff underkastas förvaring, skall styrelsen inhämta nämndens yttrande i frågan. Tillstyrker nämnden förvaring, skall styrelsen hänskjuta frågan till justitiekanslern, som prövar huruvida talan om ådömande av förvaring skall väckas. Beträffande den som undergår tvångsuppfostran skall vad här i fråga om fångvårdsstyrelsen stadgats gälla styrelsen för uppfostringsanstalten.

Talan enligt andra stycket föres vid *domstolen i den ort där straffet eller tvångsuppfostran verkställs*. Vid domstolen skall den tilltalade muntligen höras, och gälle om hans rätt till biträde för sin talans förberedande och utförande vad i lagen angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad är stadgat, dock att biträde tillerkänd ersättning alltid skall stanna å statsverket. Beträffande den tilltalade skall i tillämpliga delar gälla vad i 27 och 30 kap. rättegångsbalken, 12 § lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av samma balk samt 11 och 12 kap. lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes finnes stadgat angående part som hålles häktad.

Beslut om förvaring, som i andra och tredje styckena avses, skall verkställas utan hinder av att det ej äger laga kraft.»

dels av herr Branting,

dels ock av herr Olsson i Mellerud beträffande motiveringen till utskottets utlåtande.

Särskilt yttrande

av herr *Lundstedt*, vilken anförde:

»Den föreslagna lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt innehåller sådana bestämmelser, att det s. k. klientelet skulle avsevärt utökas i jämförelse med situationen enligt 1927 års lagar. Vad nu först angår *förvaring* finner jag förslaget utvidgande bestämmelser så mycket betänkligare,

som enligt min mening vissa förhållanden, vilkas utredande kan antagas vara av stor betydelse för bedömande av hithörande frågor, alltjämt befinna sig i ett outrett skick.

I fråga om förvaring *kan* den tilltänkta lagen vara tillämplig å en handling, som efter strafflagen icke skulle ha medfört mera än bötesstraff. Det vore sålunda icke uteslutet, att en person för en sådan handling eller för en handling, som i vanlig ordning skulle ha medfört dom på ett par månaders fängelse eller straffarbete, skulle kunna dömas till förvaring i åtskilliga år såsom *minsta* tid och att han, när denna tid gått till ända, ytterligare hade en oviss, kanske livslång inspärningstid framför sig. När sådana grymma, livet förödande konsekvenser kunna inträda, är det av utomordentlig vikt, att fullt betryggande garantier finnas emot den olyckan, att förvaringsstraffet drabbar även sådana personer, vilkas egenart förnuftigtvis icke kan motivera sådana åtgärder från ett av humanitet besjälade samhälles sida. Såvitt jag förstår, saknas dylika garantier. Vad som i sådant avseende måste finnas enligt den föreslagna lagen är detsamma som enligt 1927 års förvaringslag, nämligen följande.

1. Vi ha först den allmänna garanti som ligger i förutsättningen, att personen prövas hava varit och alltjämt vara s. k. förminskat tillräknelig. Detta är ett tänjbart begrepp vid det förhållandet, att någon verklig bestämning av begreppet tillräknelig icke kan givas. Då härtill ytterligare kommer, att även en otvivelaktigt förhandenvarande förminskad tillräknelighet icke ensam kan motivera den grymma inspärningen på obestämd tid av en person, som blott begått t. ex. en enkel stöld eller förskingring, så måste andra garantier finnas emot onödigt intrång i den personliga friheten. I sådant avseende märkes först

2. den förutsättningen, att brottslingen måste anses på grund av sin sinesbeskaffenhet vara oemottaglig eller föga mottaglig för straff (se mom. 1 av § 1). Denna förutsättning kan emellertid icke vara något annat än en tom fras. Först och främst kan den mest intellektuelle, om vars förståndsbrist alls icke kan vara tal, vara i här avsedd mening fullkomligt oemottaglig för straff. Ty den mottaglighet, varom här är fråga, måste ju bero på en moralisk och icke på en avskräckande verkan. Det *enskilda straffets* avskräckande betydelse måste överhuvud stiga i proportion till brottslingens förståndsbrist. Ju bättre man kan reflektera, dess mindre är det av behovet påkallat att *utstå* ett straff för att begripa, att detta icke är något eftersträfvansvärt. Eller rättare sagt, man kan icke vara fullt tillräknelig, om man behöver ha dömts till och utstått ett straff, för att straffet skall ha avskräckande verkan. Följaktligen kan lagen här med mottaglighet och icke mottaglighet blott avse straffets *moraliska* effekt.

Vad nu åter angår strafflidandets moraliska påverkan, så måste man ju därmed åsyfta individens moraliska förbättring och icke hans försämring. I alla tider har det emellertid varit så, att utstraffade människor i allmänhet kommit att utgöra en beståndsdel av samhällets drägg. En verklig moralisk förbättring genom straffanstalternas inverkan torde höra till de mest

sällsynta undantag. Straffet bryter i allmänhet moraliskt ned människan, om hon icke dessförinnan var moraliskt nedbruten. Straffet moraliskt stämpelar den straffade. Orkar hon *därefter* bära denna stämpling eller icke, det är ofta den stora frågan. Förbättringsidén är så mycket ohållbarare, som det ingalunda låter säga sig — om man bortser från vaneförbrytare och vissa andra exklusiva kategorier — att en till straff dömd person i princip är av sämre moralisk kvalitet än andra.

Idén om straffets förbättrande verkan på brottslingen är sålunda ren fantasi. Det säger sig självt, att en lagstiftning i förevarande ämne, som tager denna fantasi till utgångspunkt, icke kan antagas leda till bästa resultat. Man förstår detta kanske bättre om det påpekas, att förbättringsidén står i intimt sammanhang med den straffrättsliga skuldläran, som också är bevisligen falsk. Denna lära har fullkomligt förvirrat straffrättsvetenskapen och framför allt hindrat denna vetenskap att komma fram till en hållbar åskådning om straffets sociala funktion. Vad en sådan åskådning innebär skall jag här icke söka utveckla. Det synes mig vara tillräckligt att påpeka, att det icke kan vara lämpligt att stifta lagar av den art, som här föreligger, om man icke har en något så när hållbar uppfattning om straffets, riktigare strafflagens, funktion i samhället.

3. Slutligen har man den garanti emot övergrepp, som ligger i förutsättningen, att den brottslige »är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom». Detta vådlighetsbegrepp är synnerligen elastiskt. Man hade här enligt min mening bort söka i lagen närmare precisera de situationer, som skulle motivera lagens tillämpning. Den, som kan befaras komma att stjäla blott ett mindre belopp eller t. ex. ett klädesplagg, kan i viss mening vara att anse såsom vådlig för annans säkerhet till egendom. Av särskild vikt synes mig därför en precisering vara till förebyggande av, att en person på grund av vanliga oärlighetsbrott skulle kunna dömas till förvaring. Man bör även vara på sin vakt däremot, att vissa s. k. sedlighetsförbrytare träffades av lagen. Bigotteri eller andra fördomar hos den bedömande kunna tänkas influera på omdömet, så att vådlighetsbegreppet finnes tillämpligt, fastän förvaringsåtgärden efter ett mera förnuftigt betraktelsesätt måste te sig såsom en grym och ur social synpunkt meningslös åtgärd.

Av det sagda är det uppenbart, att jag icke heller kan vara nöjd med principen i nu gällande lag. Men faran för den enskildes frihet är ju här icke på långt när så stor, som denna fara skulle bli genom den föreslagna lagen. Enligt min mening hade det därför varit bäst att låta 1927 års lag få gälla, till dess att en på förnyad undersökning av hithörande problem grundad lag kunnat antagas.

Det synes vara tydligt, att frågan om behandlingen av brott av dessa »förminskat tillräkneliga» personer råkat in i ett otillfredsställande läge, som borde intvinga lagstiftarens uppmärksamhet även på behandlingen av de på grund av sinnessjukdom s. k. strafflösa. Psykiatrien är en vetenskap vars s. k. resultat stundom — med hänsyn till de enligt sakens egen natur myc-

ket ofullkomliga metoder, som måste anlitas — bliva alltför osäkra, för att de utan de omsorgsfullaste garantier emot misstag skola kunna läggas till grund för drakoniska tvångsåtgärder emot de enskilda. Beaktas nu ytterligare, att man på det straffrättsliga området tillämpar denna osäkra psykiatriska vetenskap med utgångspunkt ifrån straffteorier, som kunna visas vara ohållbara eller stundom rentav fantastiska, så förstår man, att det föreligger ett betydligt samhällsintresse att här söka gå till botten med frågorna. I första hand synes det vara nödvändigt, att man skaffar sig en hållbar uppfattning om straffets verkliga funktion i samhället och att man därvid söker att så mycket som möjligt frigöra sig från den uråldriga skolastik, som genomsyrar både den Thyrénska och andra s. k. moderna straffrättsläror. Kommer man väl till klarhet härutinnan, så är det icke uteslutet, att man jämväl skall finna, att åt psykiatrien i rättskipningens tjänst måste anvisas en uppgift av mera begränsad art än den, som man hittills velat tillägga densamma.

Även i fråga om *internering av återfallsförbrytare* innefattar förslaget en betydande utvidgning. Detta är enligt min mening så mycket mera anmärkningsvärt, som redan gällande lag i ämnet synes mig gå för långt. Det förefaller icke rimligt — när man vet, vilken tortyr interneringen innebär både genom sin minimilängd och genom tidens obestämthet — att sådan åtgärd vidtages mot återfallsförbrytare, som endast kunna befaras upprepa sina föregående brott, bestående i enkla stölder eller smärre bedrägerier. Faran från dessa delinkventers sida torde icke vara större, än att man i humanitetens namn kunde nöja sig med de i strafflagen bestämda straffen.»